

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

AFET YÖNETİM SÜRECİNDE BİRİM YÖNETİCİLERİNİN
ROLÜ: 6 ŞUBAT DEPREMİNDE ADIYAMAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURGUT ZENGİN

DOÇ. DR. ARZU YILMAZ ASLANTÜRK

AKSARAY-2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

AFET YÖNETİM SÜRECİNDE BİRİM YÖNETİCİLERİNİN
ROLÜ: 6 ŞUBAT DEPREMİNDE ADIYAMAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TURGUT ZENGİN

DANIŞMAN: DOÇ.DR. ARZU YILMAZ ASLANTÜRK
JÜRİ ÜYESİ: DOÇ.DR. HATUN KORKMAZ
JÜRİ ÜYESİ: DR.ÖĞR. ÜYESİ OKTAY ALKUŞ

AKSARAY-2025

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Turgut
Soyadı : ZENGİN
Bölümü : Kamu Yönetimi
İmza :
Teslim Tarihi : 10.09.2025

TEZİN

Türkçe Adı : Afet Yönetim Sürecinde Birim Yöneticilerinin Rolü: 6 Şubat Depreminde Adıyaman Örneği

İngilizce Adı : The Role of Unit Managers in the Disaster Management Process: The Case of Adıyaman in the 6 February Earthquake

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Turgut ZENGİN

İmza

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Turgut Zengin tarafından hazırlanan “Afet Yönetim Sürecinde Birim Yöneticilerinin Rolü: 6 Şubat Depreminde Adıyaman Örneği” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: (Doç. Dr. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK) (Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Doç. Dr. Hatun KORKMAZ) (Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Dr. Öğr. Üyesi Oktay ALKUŞ) (Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi: 11/09/2025

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nuntarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Aybala ÇAYIR
İmza

TEŞEKKÜR SAYFASI

Yüksek lisans tez çalışmamın her aşamasında değerli bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, araştırmanın yönlendirilmesi ve şekillendirilmesindeki katkılarından dolayı tez danışmanım ve kıymetli hocam Doç. Dr. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Veri toplama sürecinde tecrübelerini ve desteklerini esirgemeyen tüm katılımcılara, çalışmam süresince maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen eşime ve motivasyonumu yüksek tutmama yardımcı olan kıymetli çocuklarıma teşekkür ederim.

ÖZET

Afet yönetimi, sadece doğal fenomenlerin neden olduğu yıkıcı etkileri azaltmayı hedeflemeyen; aynı zamanda kamu yöneticilerinin bu süreçte etkili ve doğru kararlar alabilmelerini ve farklı tarafları uyum içinde yönlendirme becerilerini de kapsayan, bütüncül bir yaklaşımı gerektiren kritik bir süreçtir. Bu araştırma, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremlerin ardından Adıyaman ilinde görev yapan kamu yöneticilerinin afet yönetimi, müdahale ve koordinasyon aşamalarındaki deneyimlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda araştırma nitel araştırma temelinde ve fenomenolojik desende yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini; yaşanan deprem sürecinde Adıyaman ilindeki kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda aktif olarak görev almış, deprem krizinin yönetimi ve farklı kurumlar arası koordinasyon süreçlerine doğrudan katılım sağlamış, en az 3 yıllık kamu yönetimi veya afet yönetimi alanında deneyime sahip ve deprem sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirme çalışmalarının planlanması ve uygulanmasında etkin rol üstlenmiş bireyler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri birlikte kullanılarak doyum noktası olan 20 katılımcıyla veriler toplanmıştır. Veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırmada üç ana tema belirlenmiştir: (1) Afet anında kurumsal yönetim ve karar alma mekanizmaları, (2) Afet müdahale ve koordinasyon süreçleri, (3) Afet sonrası topluluk dayanıklılığı ve yeniden yapılanma. Araştırmada elde edilen bulgular, özellikle afet anında karar alma mekanizmalarındaki zorlukları, müdahale ve koordinasyondaki eksiklikleri ve afet sonrası topluluk dayanıklılığının önemini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda, gelecekteki afetlere karşı dirençli bir sistem için afet planlarının olası tüm felaket senaryolarını kapsayacak şekilde güncellenmesi, insan kaynağının çok yönlü desteklenmesi, mobil veya entegre sistemler ile iletişim koordinasyonunun acilen tesis edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Afet Yönetimi, Kamu Yönetimi, Koordinasyon, Yerel Yönetimler

Bilim Kodu : 111616

Sayfa Adedi : 73

Yazar : Turgut ZENGİN

Danışman : Doç. Dr. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK

ABSTRACT

Disaster management is a critical process that requires a comprehensive approach. It aims to mitigate the destructive effects of natural phenomena and encompasses the ability of public administrators to make effective and accurate decisions and coordinate different parties during this process. This study examines the experiences of public administrators in Adıyaman province during the disaster management, response and coordination phases following the devastating earthquakes centred in Kahramanmaraş on 6 February 2023. To this end, the study employed qualitative research and a phenomenological design. The research sample consisted of individuals who held managerial positions in public institutions in Adıyaman Province during the earthquake, were directly involved in managing the earthquake crisis and coordinating different agencies, had at least three years' experience in public administration or disaster management, and played an active role in planning and implementing post-earthquake reconstruction and rehabilitation efforts. Purposive and snowball sampling methods were employed to select the research sample, and data were collected from 20 participants until saturation was reached. The data were analysed using content analysis techniques. Three main themes were identified in the research: (1) institutional management and decision-making mechanisms during disasters; (2) disaster response and coordination processes; and (3) post-disaster community resilience and reconstruction. The study's findings highlighted difficulties in decision-making mechanisms during disasters, shortcomings in response and coordination, and the importance of post-disaster community resilience. Based on the findings, it was concluded that to establish a resilient system against future disasters, disaster plans must cover all possible scenarios, human resources must be supported multifariously, and urgent communication coordination must be established via mobile or integrated systems.

Keywords : Disaster Management, Public Administration, Coordination, Local Governments
Science Code : 111616
Number of Pages : 73
Author : Turgut ZENGİN
Supervisor : Assoc. Prof. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Afet Yönetimi Kavramı ve Teorik Çerçeve	4
1.1.1. Afet ve Acil Durum Kavramı	4
1.1.2. Afet Türleri ve Afetin Çok Boyutlu Etkileri	5
1.2. Afet Yönetimi Süreci	7
1.2.1. Risk Azaltma ve Önleme	9
1.2.2. Hazırlık	9
1.2.3. Müdahale	10
1.2.4. İyileştirme	10
1.3. Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi Yaklaşımları	11
İKİNCİ BÖLÜM	15
AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA	15
2. 1. Türkiye’de Afet Yönetim Sistemi	17
2.2. Afet Yönetimiyle İlgili Kurum ve Kuruluşlar	19
2.2.1. Ulusal Düzeyde Koordinasyon Birimleri	19
2.2.2. Yerel Düzeyde Koordinasyon Birimleri	19
2.3. Türkiye’de Afet Yönetiminin Mevzuattaki Yeri	20

2.4. Kamu Kurumlarında Birim Yöneticilerinin Afetlerde Yetki ve Sorumlulukları	22
2.4.1. Liderlik ve Karar Alma Süreçleri	24
2.5. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Etki Alanı ve Sonuçları	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
YÖNTEM.....	28
3.1. Araştırma Tasarımı.....	28
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	29
3.3. Verilerin Toplanması	30
3.3.1. Veri Toplama Formu	31
3.4. Verilerin Analizi.....	32
3.5. Araştırma Etiği	33
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	34
6 ŞUBAT DEPREMİNDE ADIYAMAN İLİNDE BİRİM YÖNETİCİLERİNİN ROLÜ KONUSUNDA YAPILAN SAHA ARAŞTIRMASI BULGULARI VE ANALİZİ.....	34
4.1. Ana Tema: Afet Anında Kurumsal Yönetim ve Karar Alma Mekanizmaları	35
4.1.1. Alt Tema: Fiziksel Altyapının Kaybı	35
4.1.2. Alt Tema: Karar Alma Süreçlerinde Esneklik ve İnisiyatif	36
4.1.3. Alt Tema: Refleksif Yönetim ve Dağınık Organizasyon	38
4.2. Ana Tema: Afet Müdahale ve Koordinasyon Süreçleri	38
4.2.1. Alt Tema: Acil Müdahale Planlarının Yetersizliği ve Koordinasyon Eksiklikleri	39
4.2.2. Alt Tema: İnsan Kaynağı ve Lojistik Yönetiminde Yaşanan Sorunlar	40
4.3. Ana Tema: Afet Sonrası Topluluk Dayanıklılığı ve Yeniden Yapılanma	41
4.3.1. Alt Tema: Psikososyal Destek ve Sosyal Hizmetlerin Önemi	41
4.3.2. Alt Tema: Kurumsal Öğrenme ve Geleceğe Yönelik Öneriler	43
4.4. Tartışma.....	45
SONUÇ.....	48
KAYNAKÇA	51
EKLER.....	58
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	62

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Afet Yönetimi ve Kalkınmaya İlişkin Temel Kavramlar	11
Tablo 2. Tema ve Alt Temalar	35

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Afetlerde Kamu Yönetimi ve Toplum Arasındaki Rol Dağılımının Tarihsel Süreci	13
Şekil 2. Türkiye AFAD Organizasyonu.....	18
Şekil 3. Türkiye'de 6 Şubat Depremlerinden Etkilenen Bölgeler.	26

KISALTMALAR

AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AYDES	:	Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi
AYM	:	Afet Yönetim Merkezi
DASK	:	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
İRAP	:	İl Afet Risk Azaltma Planları
UNDRR	:	United Nations Office for Disaster Risk Reduction
Vb	:	Ve Benzeri

GİRİŞ

Afetler, insan unsurunu hem sosyal ve fiziksel hem de ekonomik ve psikolojik boyutlarda çok yönlü olarak etkilemektedir. Bu durum, afetlerin kontrol altında tutulması veya yıkıcı etkilerinin en aza indirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmakla birlikte, afetlere karşı etkin bir afet yönetimi mekanizmasının uygulanması gerekliliğini de beraberinde getirmektedir (Erol ve Kalay, 2024).

Hem doğal hem de insan kaynaklı afetlerin sıklığı ve şiddeti her geçen yıl artmaktadır. Dünya çapında doğal afetlerin sıklığı 1960'tan 2019'a kadar 13 kat artmış, tek bir yılda 900 olaya ulaşmış ve 660 milyondan fazla insanı etkilemiştir. Bu nedenle, yerelden küresel düzeye, hükümetler ve sivil toplum, güvenilir sonuçları sağlamak için bu tehlike riskleri karşısında koordinasyonu artırması gerekmektedir (De Sisto vd., 2024). Bu bağlamda, yaşanan afet olaylarını hafifletmek, gerekli hazırlıkları yapmak, olası afet durumunda uygun yanıt vermek elzem hale gelmektedir. Dünya çapında bu konuda özel departmanlar, örgütler ve politikalar kurularak sürecin etkin yönetiminin sağlanması amaçlanmaktadır (Dai ve Azhar, 2024).

Afet yönetimi, yalnızca doğal olayların yol açtığı yıkıcı sonuçları hafifletme amacı taşımayan; aynı zamanda kamu yöneticilerinin bu süreçte etkin ve isabetli kararlar vermeleri ve farklı aktörleri uyumlu bir şekilde yönlendirebilme yeteneklerini de içeren karmaşık bir bütündür (Bilici, 2024). Afet yönetiminde ulusal ve uluslararası düzeylerde çeşitli uzmanlık alanları ve kurumlar arasındaki iş birliği çok önemlidir. Bu alan, afetlere yanıt vermeyi ve afetlerden kurtarmayı, afet riskini azaltma politikaları geliştirmeyi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı kapsar (UNDRR, 2015).

Yerel toplumun en yakınında bulunan ve bölgeyi en iyi bilen yönetim organları olarak yerel yönetimlerin, afet yönetimi alanında önemli görev, yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. Afet yönetimiyle ilgili kamu hizmetlerinin düzgün ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi ve politikaların etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi için organizasyon yapılarının önemi oldukça büyüktür. Afet yönetimi açısından birimlerin tesis edilmesi, bu birimlerin afet yönetiminin tüm aşamalarını kapsayacak şekilde düzenlenmesi ve ilgili birimlerde nitelikli yönetici ve personel istihdam edilmesi gerekmektedir (Yetkin, 2024, s. 33). Afet yönetimi süreçlerinde, etkin liderliğin, net bir şekilde tanımlanmış yetki-sorumluluk alanlarının ve hem

yatay hem de dikey ekseninde işleyen güçlü bir koordinasyon mekanizmasının varlığı, kurumlar arası iş birliğini önemli ölçüde pekiştirmekte ve afetlere yönelik müdahale kapasitesini artırmaktadır. Sarı ve Özer (2024)' in Türkiye'deki afet yönetimi konusunda mevcut durumuna ışık tutarak gelecekteki uygulamalar için değerli bir çerçeve sunan çalışmada 6 Şubat 2023 depremlerinin, afet müdahale süreçlerinde liderlik eksiklikleri, bilgi paylaşımında kopukluklar ve kurumlar arası yetki karmaşası vurgulanmaktadır.

Afet yönetimiyle ilgili yapılan birçok çalışmada, daha çok liderlik, kurumların kapasitesi, karar alma süreçleri ve kurumlar arası uyum gibi konular ele alınmıştır. Örneğin Bahadori ve diğerleri (2015) tarafından yapılan bir araştırmada, afet zamanlarında yaşanan koordinasyon eksikliklerinin müdahaleyi olumsuz etkilediği söylenmiştir. Benzer şekilde, Moreno ve arkadaşları (2019)'nın çalışmasında da kamu hizmetlerinin kesintiye uğramaması için yöneticilerin hızlı karar alabilme yeteneği önemli görülmüştür. Türkiye açısından bakıldığında, Sarı ile Özer (2024)'in 6 Şubat depremine dair çalışmasında, bilgi akışındaki kopukluklar, liderlikte yaşanan boşluklar ve yetki çakışmalarının müdahale sürecini zorlaştırdığı ortaya konmuştur. Fakat bu alanda, doğrudan sahadaki yöneticilerin deneyimlerini merkeze alan, derinlemesine ve nitel bir bakış açısı sunan araştırma sayısı sınırlıdır.

Bu çalışmada depremde aktif olarak sahada çalışan yöneticilerin deneyimleri ele alınırken özellikle 6 Şubat depremlerinde yıkımın en yoğun olduğu illerden biri olan Adıyaman ilinin yönetsel sürecinin derinlemesine incelemesi diğer çalışmalardan farklılık göstermekte ve bu açıdan çalışma özgün nitelik taşımaktadır. Nitel tasarımda gerçekleştirilen bu araştırmada depremin ardından birim yöneticilerinin afet yönetimi, müdahale ve koordinasyon aşamalarındaki tecrübelerin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Araştırma, yöneticilerin kriz zamanında ortaya koydukları yönetim yetkinliklerini, karar verme yaklaşımlarını, geliştirdikleri müdahale yöntemlerini ve kurumlar arası ortak çalışma süreçlerini analiz etmeyi amaçlamıştır.

Bu tez çalışmasında genel olarak şu sorulara cevap aranmıştır:

- 6 Şubat depremi sonrasında Adıyaman'daki birim yöneticileri, afet yönetimi süreçlerinde ne tür deneyimler (kolaylaştırıcılar, zorluklar vb.) yaşadı?
- Birim yöneticileri, deprem krizi esnasında hangi kurumsal yönetim becerilerini sergiledi?
- Kriz anında birim yöneticilerinin karar alma mekanizmaları nasıl işledi? Kararları etkileyen temel faktörler neler oldu?

- Adıyaman'daki birim yöneticileri, depremin etkilerine yönelik hangi müdahale stratejilerini geliştirdi ve uyguladı?
- Deprem sürecinde birim yöneticileri ve farklı kurumlar arasındaki iş birliği nasıldı? Bu iş birliğini etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler nelerdi?

Araştırmaya ilişkin veriler yukarıdaki problem cümleleri çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde afet, afet türleri, afet yönetim süreci başlıklarını içeren kuramsal ve kavramsal yapı ele alınmıştır. Tezin ikinci bölümünde afet yönetiminde kurumsal yapılanma, afetlerde yöneticilerin sorumlulukları ve karar alma süreçlerine yönelik teorik çerçeve belirtilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi detaylandırılarak sunulmuştur. Dördüncü bölüm verilerin analizi sonucu elde edilen bulguların yer aldığı bölümdür. Bu bölümde araştırma bulguları literatür ışığında tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve başlığı altında afet yönetimi kavramı ve teorik çerçevesine yönelik literatür bilgileri yer almaktadır. Bu bölümde afet kavramı ve afet yönetiminin teorik altyapısı tanımlanarak afet türleri ve afetin çok boyutlu etkileri açıklanmıştır.

1.1. Afet Yönetimi Kavramı ve Teorik Çerçeve

1.1.1. Afet ve Acil Durum Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) (2025) tarafından hazırlanan sözlükte afet, “çeşitli doğal olayların sebep olduğu yıkım” olarak tanımlanmaktadır. Afet, doğal, teknolojik ya da insan kaynaklı nedenlerle meydana gelen aniden gelişen ve olağanüstü bir durum olarak tanımlanabilir. Bu tür olaylar, insan ve mal kaybına, çevresel yıkıma ve toplumun normal yaşam dengesini bozan önemli sonuçlara neden olabilmektedir. Afetler, farklı kriterlere göre kategorize edilse de en yaygın ve genel ayırım doğal afetler ile insanlar tarafından oluşturulan afetlerdir. Doğal afetler grubunda depremler, tsunamiler, fırtınalar, seller, yangınlar, volkanik patlamalar ve kuraklık gibi hadiseler bulunmaktadır (Duruel, 2023, s. 2406).

Afet kavramı, doğadaki olayların insan üzerindeki olumsuz etkileri sonucunda ortaya çıkan yıkımı temsil etmektedir. Bu açıdan Birleşmiş Milletler’in yaygın şekilde kabul edilen tanımına göre afet, “gündelik hayatı olumsuz etkileyen, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açan, insan faaliyetlerini durdurarak toplumu etkileyen ve yerel kaynaklarla başa çıkılamayacak kadar büyük olan tüm doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayları” içerir (Erol ve Kalay, 2024). Nurfalah ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada afet “bir toplumun işleyişinde ciddi bir bozulmaya yol açan, insan ömrünü maddi, ekonomik veya çevresel açıdan uzatan ve toplumun yeteneklerini aşan kayıplara neden olan bir durum” olarak tanımlanır. Yine McFarlane ve Norris (2006)’e göre doğal afetler “akut başlangıçlı, kolektif olarak deneyimlenen ve zamanla sınırlı stresli olaylar”dır.

Afetler, yerleşik toplumsal düzeni sarsan, fiziksel, ekonomik ve sosyal alanlarda önemli kayıplara yol açan, normalin ötesinde gerçekleşen doğal, teknolojik veya insani kaynaklı olaylardır. Bu olaylar, toplumun rutin işleyişini kesintiye uğratarak geniş çaplı etkilere neden olmaktadır (Karaman ve Altay, 2016).

Özellikle Türkiye gibi sismik açıdan aktif bölgelerde afet kavramı, salt doğal bir olgu olmanın ötesine geçerek kritik bir kamu yönetimi meselesi olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda afetlerin yönetimi, yalnızca kriz anındaki müdahale eylemlerini değil; risklerin önlenmesi, hazırlık çalışmalarının yapılması, müdahale faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve nihayetinde iyileştirme süreçlerini içeren döngüsel ve bütüncül bir kamu yönetimi perspektifini zorunlu kılmaktadır (Şengün ve Küçükşen, 2019, s. 196-197). Dolayısıyla afet toplumu dramatik bir şekilde etkileyen, toplumsal işleyişi kesintiye uğratan, bireysel ve toplumsal düzeyde ağır yük getiren, fiziksel sosyal ve psikolojik sorunlara neden olan, kritik ve yerinde kararların akut evrede alınmasını elzem kılan çok boyutlu bir süreç şeklinde tanımlanabilir.

Doğal afetlerin sıklığı ve şiddeti son on yıllarda artmıştır ve önümüzdeki yıllarda artmaya devam edeceği konusunda artan bir endişe vardır. 2020 yılında yaklaşık 100 milyon kişi afet olaylarından etkilenmiş ve bu olaylar küresel ekonomik kayıplara tahmini olarak 190 milyar ABD doları tutarında zarar vermiştir (Heanoy ve Brown, 2024).

1.1.2. Afet Türleri ve Afetin Çok Boyutlu Etkileri

Afetler, oluş nedenlerine göre iki ana kategoriye ayrılmaktadır: Doğal afetler ve insan kaynaklı afetler. Doğal afetler spektrumunda depremler, su baskınları, çığ düşmeleri ve toprak kaymaları gibi jeofiziksel ve hidro-meteorolojik olaylar yer almaktadır (Karaman ve Altay, 2016). Doğal afetler dünyanın varoluşundan bu yana görülen, fizik kurallarıyla ilişkili olarak ortaya çıkan, deprem, sel volkanik olayların da içinde bulunduğu afet türüdür. İnsan kaynaklı afetler; insanların tedbirsiz, bilinçsiz veya kasıt içeren davranışlarının bir sonucudur (Özler, 2021).

İnsan kaynaklı afetler, kitlesel göç hareketleri, savaşlar ve terör eylemleri gibi sosyal ve politik kökenli krizleri içermektedir (Karaman ve Altay, 2016). Bunun yanında insan kaynaklı afetlerin alt grubunda da ele alınabilecek teknolojik afetler kimyasal ve nükleer kazalar, kimyasal sızıntılar, sanayi yangınları ve patlamalar ile bunların sonucunda oluşan asit yağmurları ve biyolojik hastalık salgınları sayılabilir (Karaman ve Altay, 2016). Türkiye coğrafyası, özellikle Alp-Himalaya deprem kuşağında yer alması nedeniyle sıklıkla deprem riskiyle karşı karşıya kalmakta ve bu durum, toplumun afetlere karşı dayanıklılık kapasitesinin sürekli olarak geliştirilmesini elzem kılmaktadır.

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen yıkıcı depremler, yalnızca fiziksel altyapıda değil, aynı zamanda toplumsal dokuda ve kamu yönetimi sistemlerinde de derin ve travmatik etkiler yaratmıştır (Ün, 2023). Afetlerin bu çok yönlü ve katmanlı etkisi, sadece maddi kayıplara ve altyapısal hasarlara neden olmakla kalmayıp, aynı zamanda kamu yönetiminin temel yapı taşlarının ve işleyiş mekanizmalarının da ciddi bir sınavdan geçmesine yol açmaktadır. Çok boyutlu etkilerine bakıldığında, fiziki kayıplar, can kayıpları ve yaralanmalardır. Bunun yanı sıra, hasar gören veya yıkılan işyeri ve konutlar da önemli kayıplar arasındadır. Afetlerin yol açtığı diğer sonuçlar ise ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak sıralanabilmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler, kötü çevre, zayıf uyum, yoksul sosyo-ekonomik koşullar, zayıf altyapı, sınırlı kaynaklar ve istikrarsız kurumlar nedeniyle doğal afetlerden ekonomik olarak ciddi düzeyde etkilenmektedir. Doğal afetlerin ekonomik maliyeti düşük gelirli ülkelerde nispeten yüksek, yüksek ve orta-üst gelirli ülkelerde ise hafiftir. Ayrıca, altyapı geliştirme, doğrudan yabancı yatırım, insan sermayesi, küreselleşme ve gayri safi sabit sermaye oluşumu da gelir grupları genelinde ekonomik büyümeyi etkilemektedir. Dolayısıyla, sosyoekonomik politikaların güçlendirilmesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki savunmasız ve yoksul yerleşimlerde ekonomik kayıplar açısından önemlidir (Khan vd., 2023).

Afetler, insanların psikolojik durumlarını da önemli ölçüde etkiler. Çeşitli araştırmalar, deprem ve sel gibi felaketleri deneyimleyen kişilerde travma sonrası stres bozukluğu, kaygı ve depresyon gibi ruhsal sorunların sıkça görüldüğünü göstermektedir. Genel olarak, etkilenenlerin yaklaşık üçte birinin olumsuz psikolojik etkilerle karşılaştığı ifade edilmektedir (Heanoy ve Brown, 2024).

1.1.3. Afet Yönetimi

Afetlere dair tanımlar değişiklik gösterse de önemli ve çözülmesi oldukça zor olan sorunlara işaret eder. Bu kadar karmaşık durumların üstesinden gelmek, disiplinli, etkili ve çok paydaşlı bir işbirliği sürecini gerekli kılar. Bu süreç, literatürde “Afet Yönetimi” şeklinde tanımlanmaktadır (Duruel, 2023). Afet yönetimi “Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen toplumlar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci” şeklinde tanımlanmıştır.

Afet yönetimi, toplumun Anayasa'nın 56. Maddesi ile güvence altına alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını zorlaştıran ve ortadan kaldıran süreçlerden başlayarak, bu sürecin

planlanması ve yönetimiyle ilgilidir. İster insan odaklı yönetsel tanım olsun, ister doğadaki tüm varlıkları kapsayan doğa merkezli bir yaklaşım olsun, afet riski taşıyan bölgelerin tespiti, doğal, teknolojik ve sosyo-politik durumların kontrolü, mantıklı bir planlama ve politika geliştirmeyi gerektirir. Afet yönetimi; karar vericilerin ve uygulayıcıların eğitilmesini de göz önünde bulundurarak, süreçteki tüm unsurların dikkate alındığı bir yönlendirme gerçekleştirilmesini, toplumda bilincin yükseltilmesini ve bunun kültürel bir anlayış olarak benimsenmesini içerir. Bu, planlamadan denetim aşamasına kadar uzanan, kamu yönetiminin merkezi bir rol oynadığı disiplinler arası bir çabanın bütünüdür (Şengün ve Küçükşen, 2019, s. 196).

Afet yönetimi, afetle ilgili risklerin belirlenmesi, bu risklerin kontrol altında tutulması ve planlanması, afetlere yönelik politikaların oluşturulması ve bu amaçla yürütülen çalışmaları kapsayan, çeşitli alanları bir araya getiren bir dizi faaliyet şeklinde ifade edilebilir (Ağın Gözükızıl ve Tezcan, 2024). Kapucu (2012), afet yönetiminin, doğal felaketlerin tesirini azaltmak amacıyla acil durumların tüm insani yönleriyle ilgilendiğini, özellikle hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde kaynakların ve sorumlulukların düzenlenmesi ve yönetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Afet yönetimi, afet operasyonlarının yönetimi ve acil durumların planlanması yoluyla gerçekleştirilir (Tay vd., 2022).

Afet yönetiminin önemine çok sayıda çalışmada dikkat çekilmektedir. Ancak her yıl milyonlarca birey, yetersiz başa çıkma yöntemleri sebebiyle felaketlerden ciddi biçimde etkilenmektedir (Oktari vd., 2020). Mekânsal yayılımın kapsamı dikkate alındığında, Kahramanmaraş Depremleri, afet yönetimi sırasında uygulanan tedbirlerin ya da belirlenen amaçların yeniden ve hızlı bir şekilde gözden geçirilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Ağın Gözükızıl ve Tezcan, 2023). Yaşanan eksiklik, temel olarak birçok insanın bulunduğu yerlere olan yakınlıktan kaynaklanmıştır. Bu durum, acil durum yönetimi planlarının oluşturulması ve uygulanması sırasında önemli hatalara neden olan hızlı bir iyileşme çabasını ortaya çıkarmaktadır (Mavroulis vd., 2023).

1.2. Afet Yönetimi Süreci

Afet yönetimi, proaktif bir yaklaşımla risk azaltma, olası bir afete karşı hazırlıklı olma, afetin etkilerini en aza indirmek için etkin müdahale ve afetin ardından toplumsal ve ekonomik iyileşmeyi hedefleyen birbirini takip eden ve bütünleşik aşamalardan oluşan dinamik bir süreçtir. Bu sürecin başarılı bir şekilde işlemesi, merkezi ve yerel yönetimlerin eşgüdümlü çalışmasını, çok paydaşlı yönetim prensiplerinin benimsenmesini ve yerel toplulukların katılımını esas alan toplum temelli yaklaşımların öncelenmesini gerektirmektedir (Leblebici, 2014).

Türkiye’de 2009 yılında AFAD’ın kuruluşu, afet yönetimi sisteminde önemli bir kurumsal reform ve dönüşümün işareti olmuştur. Ancak 6 Şubat depremleri, mevcut sistemin özellikle koordinasyon mekanizmaları, kaynakların etkin yönetimi ve hızlı karar alma kapasitesi gibi alanlarda hala geliştirilmesi gereken önemli yönleri olduğunu acı bir şekilde ortaya koymuştur (Kurban ve Çığman, 2025). Çağdaş afet yönetimi anlayışı, artık yalnızca afetin neden olduğu zararları telafi etmeye odaklanan reaktif bir yaklaşımın ötesine geçerek, afetin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan temel risk faktörlerinin yönetilmesine odaklanan proaktif ve katılımcı bir yönetişim sürecini ifade etmektedir (Esen, 2023).

Afet yönetimi, hem afet öncesi hem de afet sonrası aşamada gerçekleştirilen karmaşık bir dizi faaliyeti içermektedir (Velotti ve Cavaliere, 2022). Bu süreç, tek başına kriz ânında gösterilen reflekslerden oluşmayan, birbirini izleyen ve sistematik bir çerçevede yürütülen çok boyutlu bir kamu yönetimi etkinliği şeklinde ifade edilmektedir. Literatürde afet yönetim süreci genellikle dört temel aşamada incelenmektedir: Risk azaltma ve önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme. Bu aşamalar arasında dinamik bir ilişki olup, süreçler arası koordinasyonun sağlanması, başarıyı doğrudan etkilemektedir (Karaman ve Altay, 2016; Sarı ve Özer, 2024).

Afet yönetimi sürecinin her aşamasında en etkili uygulamaları hayata geçirebilmek için, afet yönetimi alanında çalışanların yaratıcı düşünceleri ve pratikteki gerçek zamanlı deneyimlerden fayda sağlamaları önem arz etmektedir. Özetle, bu profesyoneller bilgi ve yeteneklerini sürekli biçimde geliştirmeye çaba göstermelidir. Bu hedefe ulaşmak için, geçmiş bilgileri ve güncel en iyi uygulamaları öğrenme kültürünü destekleyecek şekilde sistemlere, veri tabanlarına ve ağ yapılarına yatırım yapılmalıdır (Oktari vd., 2020).

Acil durum yönetimi uygulayıcıları bu faaliyetlere kapsamlı bir acil durum döngüsüyle atıfta bulunur. Azaltma ve hazırlık afet öncesi faaliyetlerdir, müdahale ve kurtarma ise afet sonrası faaliyetleri oluşturur. Her aşama bir öncekini takip eder, ancak temel işlevleri ana faaliyetleri tamamlandıktan sonra bile devam eder (Velotti ve Cavaliere, 2022).

Afet yönetim döngüsü olarak da ifade edilen bu kavram afet öncesi, sırasında ve sonrasındaki faaliyetlerde afet olaylarını ve etkilerini yönetmek için kabul görmüş bir çerçevedir (Tay vd., 2022). Müdahale evresi acil durum prosedürünün devreye girmesi, ilk yardım ve sağlık hizmetlerinin sahaya ulaştırılması, barınma ve tahliye işlemlerinin gerçekleştirilmesi, arama ve kurtarma operasyonlarının koordinasyonu ile birincil ve ikincil hasarların ortadan kaldırılmasını kapsayan süreçtir. İyileştirme evresi ise afetten sonra yaşanan olaylardan ders alarak benzer acil durumlarda yaşanacak zararları en aza indirmek için orta ve uzun vadeli projeler (konut temin etme gibi) gerçekleştirilmesi, yeniden inşa (çevre planlaması, altyapı onarımları gibi) ile mağdurların eski yaşam standartlarına dönebilmesi için gerekenlerin hayata

geçirildiği aşamadır (Bozan, Çiftçi, ve Kayaer, 2023). Bu döngüsel ve bütünleşik yapı, eş zamanlı olarak hem afetlerin olası olumsuz sonuçlarını en alt seviyeye indirmeyi hem de toplumun çeşitli afet türlerine karşı dayanıklılık yeteneğini güçlendirmeyi hedeflemektedir (Karaman ve Altay, 2016).

1.2.1. Risk Azaltma ve Önleme

Afetlerin yıkıcı etkilerini minimize etmenin temel ve en verimli yollarından biri, olaylar vuku bulmadan evvel risklerin azaltılmasına yönelik proaktif stratejilerin hayata geçirilmesidir. Bu perspektiften bakıldığında afet yönetimi, yalnızca akut kriz anlarına odaklanan reaktif bir yaklaşım olmanın ötesine geçerek, afet potansiyelini düşürmeye yönelik yapısal (altyapısal düzenlemeler, güvenli yapılaşma vb.) ve yapısal olmayan (eğitim, farkındalık artırma, arazi kullanım planlaması vb.) önlemleri içeren bütüncül bir süreci ifade etmektedir.

Afet yönetiminin salt fiziksel müdahale eylemleriyle sınırlı kalmaması gerektiği, bilakis yönetsel ve kurumsal seviyede riskin önceden tahmini, bu riskin olası etkilerinin azaltılması ve nihayetinde riskin tamamen önlenmesi gibi aşamaları da kapsadığı vurgulanmaktadır. Kamu yöneticilerinin olası afet senaryolarına karşı önleyici stratejiler geliştirme ve uygulama konusundaki uzmanlığı ve yetkinliği, genel afet yönetimi başarısının kritik bir belirleyicisidir. Bu nedenle afet yönetimi, salt teknik bilgi ve donanım dayalı bir süreç olmaktan ziyade, yerel yönetimler düzeyinde etkin koordinasyon mekanizmalarının kurulması, stratejik kaynak planlaması yapılması ve hızlı, isabetli karar alma becerilerinin sergilenmesiyle desteklenen temel bir kamu yönetimi fonksiyonuna evrilmektedir (Genç, 2021).

1.2.2. Hazırlık

Hazırlık evresi, bir afetin gerçekleşme olasılığına karşı yapılan planlama, eğitim faaliyetleri, tatbikatların düzenlenmesi ve gerekli kaynakların önceden temin edilmesini içeren kapsamlı bir süreçtir. Bu evredeki temel amaç, olası bir afet anında ortaya çıkabilecek kaos ve karmaşayı en aza indirerek, sistematik ve koordineli bir müdahale sürecinin tesis edilmesidir. Hazırlık faaliyetlerinin kurumlar arası etkin iş birliğini, mevcut afet yönetim planlarının düzenli olarak güncellenmesini ve toplumun tüm kesimlerine yönelik farkındalık artırma çalışmalarını da kapsamı gerektiğini belirtmektedir (Karaman ve Altay, 2016). 6 Şubat depremleri sonrasında yapılan detaylı analizler, ne yazık ki birçok yerel yönetim biriminin farklı afet senaryolarına yeterince hazırlıklı olmadığını ortaya koymuştur (Ün, 2023). Bu durum, hazırlık sürecinin yalnızca yazılı plan ve prosedürlerle sınırlı kalmaması, gerçekçi risk analizlerine dayanan ve düzenli olarak güncellenen uygulamalarla desteklenmesinin hayati önem taşıdığını

göstermektedir.

1.2.3. Müdahale

Müdahale evresi, bir afetin hemen ardından başlatılan ve öncelikli olarak can kayıplarını engellemeyi, hayatta kalanların acil temel ihtiyaçlarını (barınma, beslenme, sağlık vb.) karşılamayı hedefleyen kritik uygulamaları içermektedir. Afet yönetimi döngüsünün en görünür ve kamuoyunun en çok dikkat ettiği bu aşamada, etkin koordinasyon, hızlı hareket edebilme kabiliyeti ve kaynakların doğru ve zamanında yönetimi, başarıyı doğrudan etkileyen temel faktörlerdir. Türkiye’de bu evrenin yönetiminden birincil derecede sorumlu olan kamu kurumu AFAD’ dır. Ancak müdahale sürecinin genel etkinliği, yalnızca merkezi kurumların kapasitesiyle sınırlı olmayıp, aynı zamanda yerel düzeydeki yöneticilerin kriz anlarında hızlı ve etkili karar alma becerileriyle de yakından ilişkilidir (Kurban ve Çığman, 2025). Kahramanmaraş merkezli depremler örneğinde açıkça görüldüğü üzere, müdahale sürecinde yaşanan gecikmeler, yetersiz koordinasyon ve iletişimdeki aksaklıklar, afetin neden olduğu olumsuz etkileri önemli ölçüde derinleştirmiştir (Bilmez ve Akay, 2023).

1.2.4. İyileştirme

İyileştirme evresi, bir afetin ardından zarar gören bölgelerin yeniden yapılandırılmasını, toplumsal ve bireysel düzeyde yaşanan travmaların giderilmesini ve nihayetinde hayatın mümkün olan en kısa sürede normale dönmesini amaçlayan uzun vadeli ve karmaşık bir süreçtir. Bu süreç, sadece fiziksel altyapının (konutlar, yollar, kamu binaları vb.) onarılması ve yeniden inşasıyla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda sosyal hizmetlerin yeniden etkin bir şekilde sunulması, ekonomik kalkınmanın desteklenmesi ve afetten etkilenen bireylere yönelik psikososyal destek ve rehabilitasyon hizmetlerinin yürütülmesini de kapsamaktadır (Esen, 2023). 6 Şubat depremlerinin yol açtığı geniş çaplı ve derin etkiler, iyileştirme sürecinin çok boyutlu, stratejik ve sistematik bir yaklaşımla planlanması gerektiğini açıkça ortaya koymuştur. Bu kritik aşamada yönetsel istikrarın sağlanması, ilgili tüm paydaşların aktif katılımının teşvik edilmesi ve kaynakların etkin bir şekilde yönetilmesinin hayati bir rol oynadığını belirtmektedir (Genç, 2021). Ayrıca, afet sonrası toplumun yeniden güven duygusunu tesis etmesi ve uzun vadeli dayanıklılığının artırılması için şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir yönetim anlayışının benimsenmesi büyük önem taşımaktadır (Leblebici, 2014).

1.3. Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi Yaklaşımları

Afet yönetiminin en önemli işlevi, insanların ve mülklerin kaybını azaltmak ve ülkeyi doğal, insan kaynaklı ve teknolojik afetlere karşı korumaktır. Bu amaçla, zarar azaltma, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme gibi süreçleri içeren, riske dayalı, kapsamlı bir afet ve acil durum yönetim sistemi oluşturulmalı; tüm paydaşlar (kamusal alan, özel sektör, toplum) ve mevcut kaynaklarla birlikte halka rehberlik edilmeli ve desteklenmelidir. Bu alandaki yönetim anlayışının son on yılda sivil savunma anlayışından, Bütünleşik Afet ve Acil Durum Yönetimi anlayışına doğru bir dönüşüm yaşadığı gözlemlenmektedir. Ülkelerimizde ve diğer uluslarda Afet ve Acil Durum Yönetimi organizasyonları, çeşitli yönetim modelleri ve paradigmlar barındırmaktadır. Küresel ve bölgesel gelişmelere bağlı olarak, bu modellerde uygun uyumlaştırıcı, geliştirici ve düzenleyici adımlar atılması zaruridir (Yaman vd., 2020, s. 206). Afet yönetimiyle ilgili çeşitli terimler mevcuttur. Bu terimler, bütünsel yönetim, dayanıklı toplum, hızlı yeniden yapılanma, sürdürülebilir gelişim ve kırılganlık üzerine yaklaşımlar olarak değerlendirilir. Bu terimlerin tanımları detaylı bir şekilde Tablo 1'de sunulmuştur. Tabloya bakıldığında, afet sürecinin yalnızca müdahale olarak değil, aynı zamanda hazırlık ve risk azaltma açısından da ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Afet Yönetimi ve Kalkınmaya İlişkin Temel Kavramlar (Leblebici, 2015)

Kavram	Tanım Özeti
Bütüncül Afet Yönetimi	Risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini entegre şekilde yöneten döngüsel yaklaşım.
Afete Dirençli Toplum	Afetlerden en az zarar gören, karşılaştığında kısa sürede kendi gücüyle toparlanabilen topluluk.
Çabuk Toparlanan Toplum	Afetin ardından bürokrasi yerine yerel, geleneksel aktörlerin hızlı toparlanmasını sağlayan toplumsal yapı.
Sürdürülebilir Kalkınma / Sürdürülebilir Risk Azaltma	Kaynakları dengeli kullanarak gelecek nesillere zarar vermeyen gelişim; afet risklerinin azaltılmasını sürdürülebilirlik açısından değerlendiren strateji.
Kırılgan Olmayan Kalkınma / Bütüncül Hassasiyet Yönetimi	Toplumun hassasiyetlerini ve savunmasız gruplarını politika ve afet sürecine entegre ederek kapsayıcı ve dirençli kalkınmayı hedefleyen yaklaşım.

Afet yönetiminde ulusal ve uluslararası düzeylerde çeşitli uzmanlık alanları ve kurumlar arasındaki iş birliği çok önemlidir. Bu alan, afetlere uygun yanıt verilmesini afet durumunda uygun planlamaların yapılabilmesini, olası bir afet riskini azaltma konusuna yönelik politikalar geliştirmeyi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı kapsayan geniş bir alandır (UNDRR, 2015). “Afet yönetimi” olarak adlandırılan bu süreçte, devletin merkezi yönetimi, yerel idareler, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları ile gönüllü inisiyatifler gibi birçok aktör bulunmaktadır.

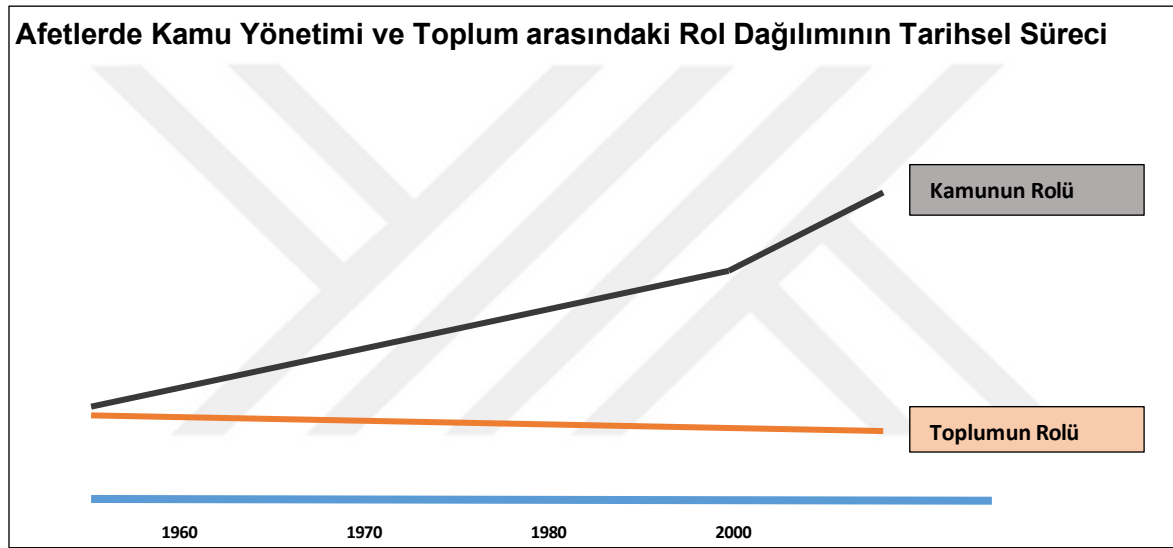
Depremi meydana geldiği bölgeyi ekonomik, sosyal ve fiziksel açıdan en iyi tanıyan, ihtiyaçları en iyi anlayan ve bölgeye en yakın olan, ulaşımı kolay ve hızlı bir şekilde sağlama imkânı olan aktörler kesinlikle yerel yönetimlerdir. Ülkemizde depremler ve afet yönetimi ile ilgili olarak merkezi yapıların ön planda olduğu gözlemlense de, yerel yönetimlerin afet yönetimindeki rolü son derece değerli ve önemli olarak kabul edilmektedir (Duruel, 2023). Ancak ülkemizde devletin işleyiş mekanizmasının temel bileşenlerinden biri olan kamu kurum ve kuruluşlarının çalışma yöntemleri yasal düzenlemelerle belirlenmiştir. Yöneticiler ve çalışanlar bu yasalara uygun bir şekilde hareket etmek zorundadır (Yazıcıoğlu ve Aktel, 2024). Bu durum karar alma ve müdahale süreçlerinde gecikmelere neden olmaktadır.

Afetlerin yönetimi konusunda çeşitli hususların etkili yönetimi önem taşımaktadır. Afetler sırasında etkili koordinasyonu sağlamak için afet öncesi koordinasyonu uygulamak ve iletişim süreçlerini düzenli olarak işletmek zorunludur. Öngörülemeyen durumlar, arz ve talep, operasyonel uyumsuzluk ve sınırlı kaynaklar için rekabet, afetler sırasında koordinasyonu engellemektedir (Bahadori vd., 2015). Koordinasyon ve düzenleme, kamu kuruluşlarının etkinliği ve işlevsel performansı ve ayrıca kamu sağlık hizmetlerinin ve refahın sağlanmasının sayısız zorluğu gibi çoklu ve karmaşık sorunlarla yüzleşme kapasiteleri için önemli faktörler olduğu bildirilmektedir (Moreno vd., 2019). Bir afet sırasında yardım çabalarını etkin bir şekilde yönetmek, titiz bir koordinasyon ve görevlerin uygun yer ve zamanda en uygun kişilere devredilmesini gerektiren çok yönlü çabalardan oluşan bir bütündür. Bu zorluk, durumun sürekli değişen yapısıyla daha da karmaşık hale gelmektedir. Koordinasyonun sağlanamaması afet yönetimini dramatik düzeyde engellemektedir. Koordinasyon sorunlarına neden olan en yaygın sorunlar arasında, olay komuta sistemi, liderlik, kaynak yönetimi, iletişim ve sosyal medyanın kullanımı yer almaktadır. Daha spesifik sorun kodları, belirsiz atamalar, çoklu otorite, dil birliği eksikliği ve liderlik boşluğu bildirilmiştir (Sarı ve Özer, 2024).

Kriz yönetimi alanında kamu ve özel sektörde belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Kamu sektörü, ağır bir yapı sergilediğinden dolayı yavaş ilerlemekte, bu da hareket etme yeteneğini

düşürmekte ve ani olaylar gibi kriz durumlarında öncelik verme imkânını azaltmakta veya tepkilerin gecikmesine yol açmaktadır (Yazıcıoğlu ve Aktel, 2024).

Bir felaketin ardından, felaket yönetim hizmetlerinin etkilenen bölgeye ulaşması ve hizmetlerinin tam olarak etkili olması günler hatta haftalar alabilmektedir. Böyle bir sistemde, güç ve karar alma, tek bir merkezi otoritede yoğunlaşmak yerine, bölgesel veya yerel yönetimler, toplum örgütleri ve özel sektör aktörleri gibi çeşitli varlıklar arasında dağıtılmaktadır (De Sisto vd., 2024). Bu kapsamda yapılan çalışmalar, hükümet kuruluşları, gönüllüler ve insani yardım kuruluşları arasındaki koordinasyonun yetersiz olduğunu göstermektedir (Bahadori vd., 2015). Afet ve acil durum yönetiminde yalnızca resmi kurumların değil, bireylerin ve toplulukların da aktif roller üstlendiği bilinmektedir.

Şekil 1. Afetlerde Kamu Yönetimi ve Toplum Arasındaki Rol Dağılımının Tarihsel Süreci (Leblebici, 2014)

Şekil 1'e göre, afetlerde kamunun rolü yıllar içerisinde artarken toplumun rolünün daha durağan bir seyir izlediği ve kısmen azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu durum, afet yönetiminde devletin giderek daha merkezi bir aktör haline geldiğini, ancak toplumun katılım ve inisiyatif alma düzeyinin sınırlı kaldığını göstermektedir. Ancak afet yönetim sürecinin başarılı şekilde yürütülebilmesi her iki tarafın katılımı ile mümkündür. Whittaker ve diğerleri (2015) tarafından yapılan bir derlemede, özellikle "informal" (gayriresmî) gönüllülerin afet anında ve sonrasında sundukları katkılar vurgulanmıştır. Çalışma, dijital gönüllülük ve topluluk temelli katılım gibi yeni gönüllülük biçimlerinin, afet müdahale kapasitesini artırmada önemli bir potansiyel taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda afet yönetim sistemlerinin daha kapsayıcı, esnek ve toplulukların mevcut dayanıklılıklarını destekleyici modellerle yeniden yapılandırılması gerektiği savunulmaktadır.

Bu bölümde afet yönetim sürecinde koordinasyon ve aktörlere yer verilerek tezin teorik

altyapısını güçlendiren bir temel oluşturulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde afet yönetim sürecinde ihtiyaç duyulan kurumsal yapılanma ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde afet yönetiminde kurumsal yapılanma, afetlerde yöneticilerin sorumlulukları ve karar alma süreçlerine yönelik teorik çerçeve açıklanmıştır.

AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA

Dünyada, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, doğal ve insan kaynaklı olaylarda artış görülmekte ve bu durumun afet sonuçlarına dönüşmesi, afetlerle ilgili araştırmaların çeşitli disiplinler tarafından ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Doğal ve insan kaynaklı olayların karmaşık etkileri, afet yönetiminin de çok disiplinli bir hale gelmesine yol açmakta; bu yeni çok disiplinli yapı, etkili bir afet yönetimi için yöneticilerin çeşitli alanlardan gelmesini gerektirmektedir (Parlak ve Şahin, 2019). Afet yönetimi, salt fiziksel müdahale eylemlerinden ibaret kalmayıp, etkin ve çok aktörlü bir kurumsal çerçevenin varlığını zorunlu kılan stratejik bir yönetim alanını teşkil etmektedir. Bu bağlamda Türkiye'deki afet yönetimi sistemi, merkezi idarenin koordinatörlüğünde yürütülmekle birlikte, yerel yönetimler, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, emniyet ve asayişten sorumlu kolluk kuvvetleri ve gönüllülük esasına dayalı sivil toplum kuruluşları (STK'lar) arasında paylaştırılmış görev, yetki ve sorumluluklar bütünü üzerinden işlemektedir. Bu kurumsal yapıların operasyonel etkinliği ise yalnızca yasal düzenlemelerle sınırlı kalmayıp, sahada görev yapan uygulayıcı birimlerin koordinasyon becerileri ve kriz anlarında hızlı ve isabetli karar alma kapasitelerine de doğrudan bağlıdır (Hayta ve İnşafoğlu, 2021).

Afet Yönetim Merkezleri (AYM) veya Acil Durum Yönetim Merkezi (ADYM), afetlere hazırlık konusundaki yasal yükümlülükleri bulunan çeşitli kurumların arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, aynı zamanda sunulan hizmetlerin izlenmesi ve denetlenmesi amacıyla kriz yönetimi için gerekli hazırlıkları tek bir yerden düzenlemek üzere kurulmuştur. Bu merkezler, her türlü afet ve acil durum için komut, kontrol ve koordinasyon işlemlerinin gerçekleştirildiği yerlerdir. Mevzuat kapsamında farklı adlarla anılmaktadır, bunlar:

- Acil durum yönetim merkezi,
- Kriz (yönetim) merkezi,
- Afet merkez koordinasyon kurulu,
- İl harekât merkezi,
- Afet yönetim merkezi ve
- Afet acil yönetim merkezi şeklindedir (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008, s. 20).

Afet koordinasyon merkezleri incelendiğinde; afetlere hazırlıkla alakalı faaliyetlerin yürütülmesinden belediyelerin sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden, 5216 sayılı kanunun 7. maddesinin U fıkrasında, afetlerle ilgili planların büyükşehir ölçeğinde hazırlanması ve diğer afet bölgelerine yardım edilmesinin belediyelerin görevleri arasında yer aldığı belirtilmektedir (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008, s. 23).

Bu kapsamda büyükşehir belediyelerine aşağıdaki görevler verilmektedir:

- Acil durum ve afet anında ve sonrasında ulaşım ağının kilitlenmemesi ve sağlıklı bir şekilde kullanılabilmesi önem arz eden bir husustur. Bu kapsamda ilgili Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi kapsamında ulaşım ana planının yapılması ve uygulanması, afet yönetimi açısından büyükşehir belediyelerinin üstlendiği görev ve yetkiler arasında düşünülebilir.
- Acil durum ve afet anında müdahale edilmesi gereken bölgeden veri akışının sağlanması ve bilgi toplanması için teknolojik imkanlardan yararlanılarak kurulan coğrafi bilgi sistemleri de önem arz etmektedir. 5216 sayılı Kanunun 7. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendiyle büyükşehir belediyelerine “coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurma” görev ve yetkisi verildiği görülmektedir.
- Acil durum ve afet yönetiminde öncelikle üzerinde durulan aşama “önleme”dir. Bir doğal afet türü olan sellere karşı önlem alınması adına büyükşehir belediyelerine derelerin ıslahını yapma görevi verilmiştir.
- 5216 sayılı Kanunun 7. maddesinin (u) bendi de afet yönetiminde büyükşehir belediyelerinin rolü açısından önem taşıyan hükümlerdendir. Buna göre; “il düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak; gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek; itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı

alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek” de büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri arasındadır.

- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile “afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etmek ve yıkmak” görev ve yetkisi büyükşehir ilçe belediyelerine verilmiştir (Yetkin, 2024, s. 28-29).

Risk odaklı felaket yönetimi yaklaşımında, vatandaşlara en yakın kamu kurumu olarak belediyelere hayati görevler ve yetkiler tanınmalıdır. Ancak ülkemizde afet yönetimi merkezi hükümet tarafından yürütülmektedir ve belediyelere bu süreçte destek sağlama görevleri verilmiştir. Bu kapsamda belediyelere aşağıdaki görevler verilmektedir:

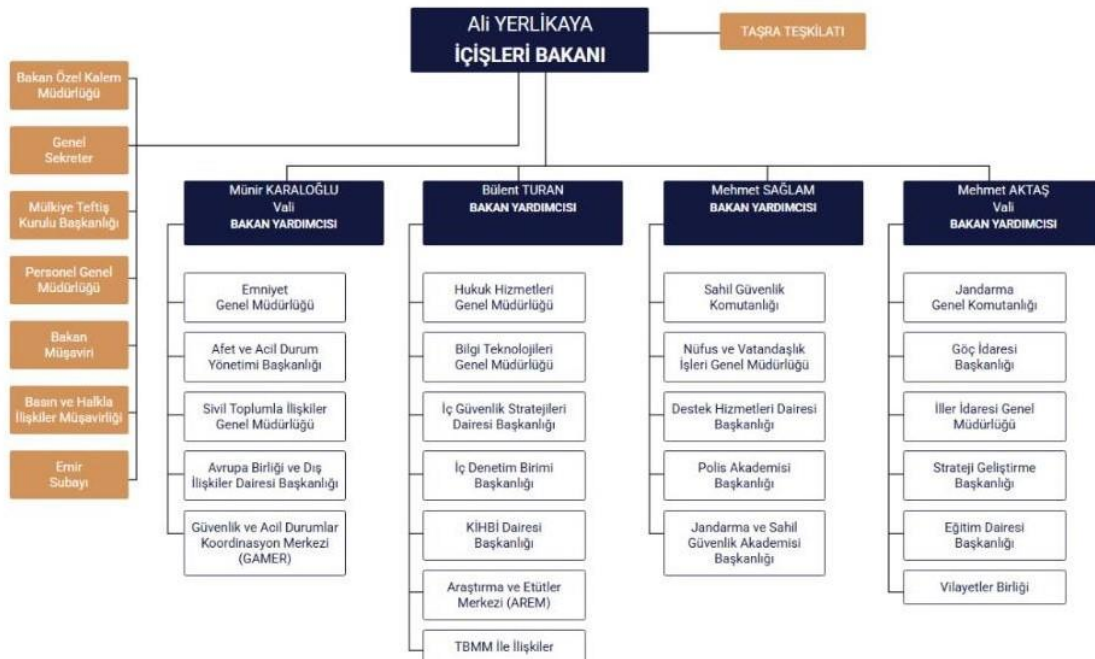
- Yangın, sanayi kazaları ve tüm doğal afetlerden korunmak veya etkilerini azaltmak için bölge özelliklerine uygun acil durum ve afet planlarını, ekipman ve malzemeleri belediyelerin oluşturması,
- İl düzeyindeki acil durumlar için üst planlara uyumlu olarak ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, üniversiteler ve diğer yerel yönetimlerin görüşlerine başvurularak acil durum planları yapmak,
- Acil durum planları çerçevesinde halkın bilinçlendirilmesi amacıyla bakanlık, kamu kuruluşları, üniversiteler ve diğer yerel yönetimlerle birlikte eğitim programları düzenlemek,
- Belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana geldiğinde, yardım ve destek sağlamak (Yazıcıoğlu vd., 2024).

2. 1. Türkiye’de Afet Yönetim Sistemi

Türkiye’de afet yönetimiyle ilgili ana yetkili kurum olan AFAD, İçişleri Bakanlığı altında faaliyet gösteren afet yönetiminden sorumlu temel organdır (Bilmez ve Akay, 2023, s. 3217). AFAD, İçişleri Bakanlığı teşkilat şemasında Şekil 2.’de gösterilmiştir. AFAD’ın temel görev, yetki ve sorumluluğu şu şekilde tanımlanmıştır; “Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini sağlayan, çok yönlü, çok aktörlü, bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözeten, faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş kurum” (T.C. İçişleri Bakanlığı Teşkilat Şeması, 2025).

Bu kapsamda AFAD afet yönetiminin en üst düzey koordinasyon ve icra makamı olarak 2009 yılında hayata geçirilmiştir. AFAD, afetlerin tüm evrelerini kapsayan; afet öncesi risk azaltma ve hazırlık çalışmaları, afet anındaki acil müdahale operasyonları ve afet sonrası iyileştirme süreçlerinin bütünlük bir yaklaşımla yönetilmesi ve koordine edilmesinden birincil derecede sorumludur. Ancak, afetlerin saha düzeyindeki uygulamalarında yerel yönetimlerin ve kolluk kuvvetlerinin etkin ve zamanında iş birliği hayati bir öneme sahiptir (Çoşkun, 2021).

Geleneksel anlayıştan uzaklaşılarak bu alanda temel sorumlu kurumun AFAD olmasıyla birlikte; “Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES)”, “112 acil çağrı merkezleri”, “Bütünlük İkaz ve Alarm Sistemi (İKAS)”, “Türkiye Afet Bilgi Bankası (TABB)”, “RED”, “Afet Geçici Kent Yönetimi Sistemi (AFKEN)”, “Görüntü İşleme ve Kitle Kaynak Yönetim Sistemi (AYDES UZAL-Görüntü İşleme)” gibi teknolojik uygulamaların desteğiyle bütünlük afet yönetimi anlayışına geçiş sağlanmıştır. Bu alandaki ana sorumlu kurumun AFAD’ın olmasının yanı sıra belediyeler, zarar tespit çalışmalarının online izlenmesi için “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, DASK” gibi kurumlarla işbirliğini sürdürmektedir (Bozan vd., 2023, s. 126).

Şekil 2. Türkiye AFAD Organizasyonu (T.C. İçişleri Bakanlığı Teşkilat Şeması, 2025)

AFAD tarafından geliştirilen Afet Yönetimi ve Karar Destek Sistemi (AYDES) gibi dijital platformlar ve araçlar, AFAD’ın merkezi ve yerel düzeydeki operasyonel karar alma süreçlerine önemli katkılar sunmakta, gerçek zamanlı veri akışına dayalı karar destek mekanizmaları aracılığıyla yönetimsel hataların minimize edilmesi hedeflenmektedir.

Yerel yönetimler ise, bulundukları coğrafi bölgenin kendine özgü risklerini dikkate alan kentsel planlama stratejileri, afet risklerini azaltmaya yönelik yapısal (örneğin, zemin etüdü zorunluluğu, güvenli yapılaşma denetimi) ve yapısal olmayan (örneğin, afet sigortası teşvikleri, risk haritalarının hazırlanması) çalışmaların yürütülmesi, yerel halkın afetler konusunda bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve farkındalık artırma faaliyetleri ve olası bir afet durumunda kullanılacak güvenli acil durum barınma alanlarının önceden belirlenmesi ve fiziksel koşullarının hazırlanması gibi kritik sorumluluklarla afet yönetim sisteminin temel ve vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır (Büyükkaracığan, 2016). Buna karşın, saha uygulamalarında sıklıkla gözlemlenen bir sorun olarak, yerel yönetimlerin sahip olduğu yetersiz personel sayısı, kısıtlı mali kaynaklar ve eksik teknik donanım, afet anındaki müdahale kapasitelerini önemli ölçüde sınırlamakta ve merkezi kamu kurumlarına olan aşırı bağımlılığı beraberinde getirebilmektedir.

2.2. Afet Yönetimiyle İlgili Kurum ve Kuruluşlar

Afet yönetiminde ulusal düzeyde yürütülen çalışmalar, merkezi hükümetin sorumluluğunda olup bütüncül bir organizasyon ve koordinasyon yapısı içerisinde gerçekleştirilmektedir.

2.2.1. Ulusal Düzeyde Koordinasyon Birimleri

- Afet ve Acil Durum Kurulu
- Başbakanlık AFAD Merkezi
- Bakanlıkların Afet Yönetim Merkezleri
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının Afet Yönetim Merkezleri
- Ulusal düzeyde koordinasyonu sağlayan destekleyici kurumlar (Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü vb.)
- Kızılay ve diğer ulusal düzeyde görev yapan insani yardım kuruluşlarının koordinasyon birimleri

Yine afet yönetiminde yerel birimler, hem yerel ihtiyaçların belirlenmesi hem de ulusal düzeyde alınan kararların uygulanması açısından kritik rol oynamaktadır.

2.2.2. Yerel Düzeyde Koordinasyon Birimleri

- İl AFAD Merkezi
- İlçe AFAD Merkezi
- İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu
- Belediye Afet Yönetim Birimleri

- İl Sağlık Müdürlüğü ve yerel sağlık kriz yönetim merkezleri
- Yerel kolluk kuvvetleri ve güvenlik birimlerinin afet koordinasyon merkezleri
- Sivil toplum kuruluşları ve gönüllü organizasyonların yerel afet koordinasyon birimleri

Ülkemizde doğal felaketlerle ilgili çalışan gönüllü hizmetleri arasında; AFAD gönüllüleri, topluluk afet yönetim grupları, mahalle afet gönüllüleri, itfaiye mahalle gönüllüleri ve toplum afet gönüllüleri sayılabilir (Aydemir, 2021).

2.3. Türkiye’de Afet Yönetiminin Mevzuattaki Yeri

Afetlerin etkili bir şekilde yönetilebilmesi için, afet öncesi, sırası ve sonrasında gerçekleştirilecek faaliyetlerin organize edilmesi, önlemlerin alınması, afetlerde görev alacak ilgili kurumların tespit edilmesi, iş birliğinin sağlanması ve stratejik hedefler ile öncelikler doğrultusunda faaliyetlerin sürdürülmesi gerekir (Aydemir, 2021). Türkiye’nin tarihsel süreçlerinde meydana gelen büyük felaketler, afet yönetimiyle ilgili yasaların ve uygulamaların zamanla evrim geçirmesine neden olmuştur.

Bu konudaki en önemli adımlardan biri, 1990-2000 yıllarını kapsayan “Doğal Afet Zararlarının Azaltılması Uluslararası On Yılı”nın BM Genel Kurulu tarafından ilan edilmesidir. Genel Kurul’da alınan bu karar, afetlerle mücadelede uluslararası iş birliğinin önemine vurgu yapmış ve birlikte çalışarak afet nedeniyle oluşan kayıpların önlenmesi amaçlanmıştır. 2009 yılında yayınlanan 5902 sayılı “Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun” ile Başbakanlık bünyesinde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) oluşturulmuş ve afetler, acil durumlar ile sivil savunma konularındaki yetki ve koordinasyon tek bir çatı altında birleştirilmiştir (De Sisto vd., 2024). 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde, “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında” 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hazırlanarak AFAD yeniden yapılandırılmıştır. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 30. maddesi uyarınca, afet ve acil durumlarla ilgili hizmetleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığı’na bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuş ve bu başkanlığın yapısı ile görev ve yetkileri belirlenmiştir (Başaran ve Akyüz, 2022).

Ülkemizde merkezi düzeyde koordinasyonu gerçekleştirecek bir yönetim organı haricinde, belediyelerin afet ve acil durumların yönetiminde de büyük görevleri bulunmaktadır (Üzmez ve Dilaveroğlu, 2024). 5393 numaralı Belediye Kanunu, afetler ve acil durumların yönetimi ile

ilgili hususları 53. maddesinde ele almıştır. Bu madde şu şekilde ifade edilmektedir: “Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar. Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınır. Plânlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir. Belediye, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir.” (5393 Belediye Kanunu, 2005).

5216 numaralı Büyükşehir Belediye Kanunu çerçevesinde, Büyükşehir Belediyeleri ve bu belediyelerin sınırları içindeki ilçe belediyelerinin afetler ve acil durumların yönetimi ile ilgili görevleri, yetkileri ve sorumlulukları 7. maddede belirtilmiştir. İlgili madde şöyledir: “İl düzeyinde yapılan plânlara uygun olarak, doğal afetlerle ilgili plânlamaları ve diğer hazırlıkları büyükşehir ölçeğinde yapmak. Gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği vermek. İtfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek. Patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek; konut, işyeri, eğlence yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek; bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek. Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak.” (Üzmez ve Dilaveroğlu, 2024).

“Kentsel Dönüşüm Kanunu” olarak adlandırılan 6306 sayılı yasa, tehlike altındaki bölgelerle birlikte bu bölgelerin dışında yer alan riskli yapıların bulunduğu arazilerde sağlıklı ve güvenli yaşam alanları yaratmak amacıyla iyileştirme, ortadan kaldırma ve yenileme süreçlerine ilişkin prosedürleri belirlemektedir (md. 1). 6306 sayılı yasanın uygulanmasında bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı; idare ise belediyeleri, bu sınırlar dışındakileri il özel idarelerini, büyükşehirlerdeyse büyükşehir belediyelerini ve Bakanlığın yetkilendirdiği durumlarda büyükşehir belediyesi sınırlarındaki ilçe belediyelerini kapsamaktadır (md. 2). Ancak yine de merkezi yönetimi büyük oranda yetkilendirmesi kanunun eleştirildiği nokta olarak dikkat çekmektedir (Daşkiran, 2015).

İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP) genellikle 5 yıl süreyle tasarlanır. Plan süresi boyunca, eğer ilde ciddi bir afet meydana gelirse ya da sürenin üzerinden 2 yıl geçtikten sonra yapılan değerlendirme raporları doğrultusunda plan yeniden incelenip güncellenebilir (AFAD, 2015). İRAP’lar bir ilin genel afet dayanıklılığına dair bir bakış açısı sunmak ve mevcut boşlukları

tespit etmek amacıyla sayısal ve nitel değerlendirmeler yapmayı ve bunları mekânsal olarak görsel hale getirerek açıklamayı planlamıştır. Yerel yönetimlere, öngörülen risklere karşı dayanıklılık sağlamak için (güçlü yönlerini ve potansiyellerini kullanarak zayıf alanları ve tehditleri hedef alacak çözümler arayarak) şehre bir temel oluşturmak üzere geliştirilmiştir (AFAD, 2021b).

Adıyaman ili özelinde de 2020 yılında hazırlanan İRAP 2021 yılında birçok üniversiteyle işbirliği ile yürürlüğe girmiştir. İlgili plan pek çok kuruluşun multidisipliner çalışması sonucu ortaya konmuş öncelikli amacı risklerin belirlenerek gerekli durumlarda risk haritaları oluşturularak uygun biçimde müdahale edilmesi olarak belirlenmiştir. Kenti afetlere karşı dirençli hale getirmek İRAP'ın temel hedeflerdendir. Olası bir afet durumunda kurumlar arası sorumluluklar belirlenmiş ve müdahale stratejileri ele alınmıştır. Kurumsal iş birliğinin önemine vurgu yapmış, 15 hedef ve 121 eylemden oluşan kapsamlı bir çerçeve sunmuştur (AFAD, 2021a).

2.4. Kamu Kurumlarında Birim Yöneticilerinin Afetlerde Yetki ve Sorumlulukları

Afet yönetimi sürecinde çeşitli kamu kurumlarında stratejik pozisyonlarda görev yapan birim yöneticileri, yalnızca rutin idari işleyişin sağlanmasından sorumlu olmakla kalmayıp, aynı zamanda beklenmedik ve kaotik kriz anlarında hayati öneme sahip karar alma süreçlerinin yürütülmesinde ve farklı operasyonel birimlerin etkin bir şekilde koordine edilmesinde kilit roller üstlenmektedirler. Afet yönetiminde mülki idare amirlerinin (valiler, kaymakamlar vb.) sadece mevcut mevzuattan kaynaklanan formel yetkileri kullanmanın ötesinde; krizin getirdiği yüksek belirsizlik ortamında proaktif inisiyatif alma, sınırlı kaynakları en verimli ve adil şekilde tahsis etme ve afetten etkilenen halkla etkili ve güvene dayalı bir iletişim kanalı kurabilme becerilerinin de afet yönetiminin genel başarısı üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğu vurgulanmaktadır (Ün, 2023).

Bu bağlamda, afet yönetiminde “lider yönetici” modeli ön plana çıkmaktadır. Hayta ve İnsafoğlu (2021)'na göre, afet gibi karmaşık, dinamik ve yüksek stresli ortamlarda başarılı lider yöneticiler; yenilikçi ve çözüm odaklı düşünce yapısına sahip, katılımcı ve işbirlikçi bir yönetim anlayışını benimseyen, uzun vadeli bir vizyon ortaya koyabilen ve kriz anında net, tutarlı ve güven verici bir yönlendirme yeteneği sergileyen temel niteliklere haiz olmalıdır.

Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen ve Adıyaman gibi çevre illeri de derinden sarsan depremlerde, farklı kamu kurumlarındaki birim yöneticilerinin afetin ilk ve kritik anlarından itibaren sahada hızlı ve etkin bir şekilde organize

olabilme, zamanında ve isabetli kararlar alabilme ve merkezi koordinasyon mekanizmalarıyla etkili bir eş güdüm sağlayabilme becerileri, genel afet yönetimsel başarısı üzerinde doğrudan ve belirleyici bir etki yaratmıştır (Ün, 2023).

Afetlere müdahale etmek ve risklerini azaltmak hem yerel yönetimlerin içinde hem de dışında yerel kapasite gerektirmektedir. Afet yönetiminin yerel düzeyde uygulanması ile kamu kurumlarında görevli yöneticilerin sorumlulukları artacaktır, fakat pratikte bu yetkiler çoğunlukla kurumsal kapasite, bütçe sıkıntıları ve yasal uyumsuzluklarla sınırlı kalmaktadır. Endonezya örneğinde olduğu gibi, yerel seviyede kurulan Afet Yönetim Ajansları (BPBD), afetin tüm aşamalarında (önleme, hazırlık, müdahale ve iyileştirme) görev üstlenmekle yükümlüdür; ancak bu ajanslara tanınan geniş yükümlülükler yeterli mali ve insan kaynakları ile desteklenmemektedir (Putra ve Matsuyuki, 2019). Bunun yanında mevcut kamu yönetimi uygulamalarında, özellikle kriz anlarında yetki ve sorumlulukların net bir şekilde tanımlanmamış olması veya bürokratik süreçlerin aşırı katılığı, birim yöneticilerinin hızlı ve esnek karar alma kapasitelerini zaman zaman sınırlandırmaktadır. Bu nedenle, kamu kurumlarında görev yapan birim yöneticilerine yönelik kapsamlı, güncel ve uygulamaya dönük afet yönetimi eğitimlerinin sayısının ve niteliğinin artırılması ve kriz anlarında yetki devri mekanizmalarının açık, net ve işlevsel bir şekilde düzenlenmesi, afet yönetiminin etkinliği ve verimliliği açısından kritik bir gereklilik olarak ön plana çıkmaktadır (Parlak ve Şahin, 2019).

Afetlerde merkezi ve yerel yönetim hususunda dikkat edilmesi önerilen bazı durumlar söz konusudur. Bunlar arasında;

- Standartlaştırılmış afet yönetimi yönergelerine uyum için daha etkili mekanizmalar geliştirmek.
- Eşit kaynak dağıtımını sağlamak için politikaları planlamak ve işler hale getirmek.
- Afet yönetimi yapılarını daha şeffaf ve eşit hale getirmek için mevcut sistemlere reformlar getirmek yer almaktadır (Osia, 2024).

Yönergelerin etkinliğinin artırılması, kaynakların dengeli bir şekilde dağıtılması ve mevcut sistemlerin daha görünür hale getirilmesi gereği önem kazanmıştır. Bu durum, doğal afetlerde hem devletin hem de yerel yönetimlerin daha adil ve etkili olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

2.4.1. Liderlik ve Karar Alma Süreçleri

Afet yönetimi, doğası gereği yüksek derecede belirsizlik barındıran, zamanın kritik bir faktör olduğu ve çok sayıda farklı aktörün etkileşimini gerektiren karmaşık bir yönetim sürecidir. Bu zorlu koşullar altında etkili liderlik uygulamaları ve isabetli karar alma mekanizmaları, başarılı bir afet yönetiminin temelini oluşturan yapı taşlarıdır. Liderlik kavramı, yalnızca bir organizasyonun rutin yöneticilik görevlerini yerine getirmekle sınırlı kalmayıp, kriz anlarında proaktif inisiyatif alma, uzun vadeli bir vizyon belirleme, stratejik bir yol haritası çizme ve farklı paydaşlar arasında etkili bir iletişim ve iş birliği ortamı sağlama gibi çok boyutlu bir yetkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Herdem, 2011).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışı, yöneticiden öncelikle bürokratik süreçlerin sorunsuz bir şekilde işlemesini beklerken; Yeni Kamu Yönetimi yaklaşımının yükselişiyle birlikte, kamu yöneticilerinden aynı zamanda güçlü liderlik vasıfları sergilemeleri de beklenmektedir. Özellikle afet gibi öngörülemeyen, karmaşık ve çok boyutlu kriz durumlarında, kamu yöneticisinin sahip olduğu liderlik becerileri, sürecin etkin bir şekilde yönetilebilmesi açısından hayati bir öneme sahiptir (Ekşi, 2016).

Kriz dönemlerinde sergilenmesi gereken etkili liderlik için temel özellikler arasında vizyonerlik (geleceği öngörebilme ve ilham verme), hızlı ve doğru karar alma cesareti, açık ve etkili iletişim becerileri, değişen koşullara uyum sağlayabilme esnekliği, ekipleri motive edebilme ve yönlendirme yeteneği ve kriz ortamında güven inşa etme becerisi yer almaktadır (Özler, 2021). Kriz yönetiminde lider, yalnızca hiyerarşik emir-komuta zincirini uygulayan bir figür olmanın ötesine geçerek, ekiplerini etkin bir şekilde yönlendiren, potansiyel riskleri analitik bir bakış açısıyla değerlendiren ve hızlı ve uygulanabilir çözümler üretebilen proaktif bir aktör konumunda olmalıdır. Bu bağlamda afet yönetimi literatüründe sıklıkla vurgulanan “lider yönetici” kavramı, bu pozisyonadaki bireylerin hem klasik yöneticilik fonksiyonlarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesi hem de modern liderlik teorilerinin öngördüğü nitelikleri eş zamanlı olarak bünyesinde barındırması gerektiğini ifade etmektedir (Hayta ve İnsafoğlu, 2021).

Afetlerin farklı evrelerinde farklı liderlik yaklaşımlarının daha etkili olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, afetin akut müdahale aşamasında, hızlı ve net kararların alınması gerektiğinden daha otoriter ve direktif bir liderlik tarzı ön plana çıkarken; afet öncesi hazırlık ve afet sonrası iyileştirme evrelerinde, daha katılımcı, işbirlikçi ve demokratik liderlik tarzlarının daha olumlu sonuçlar verdiği görülmektedir. Bu durum, afet yönetiminin çok aşamalı ve dinamik yapısının, liderlik yaklaşımlarında durumsal bir esnekliğe ve adaptasyona

ihtiyaç duyduğunu açıkça göstermektedir (Gül, 2024). Bunlara ek olarak, kriz dönemlerinde lider yöneticilerin sadece teknik bilgi ve yeterliliklere sahip olması yeterli değildir; aynı zamanda yüksek düzeyde duygusal zekâ, empati kurabilme yeteneği ve ekip içinde karşılıklı güven ortamı oluşturma gibi kritik sosyal becerilere de sahip olması gerekmektedir. Özellikle kriz anlarında yaşanan yoğun belirsizlik ve stresle etkili bir şekilde mücadele edebilmek ve organizasyonun iç ve dış paydaşlarla olan bütünlüğünü koruyabilmek, liderin kişisel nitelikleriyle yakından ilişkilidir (Herdem, 2011).

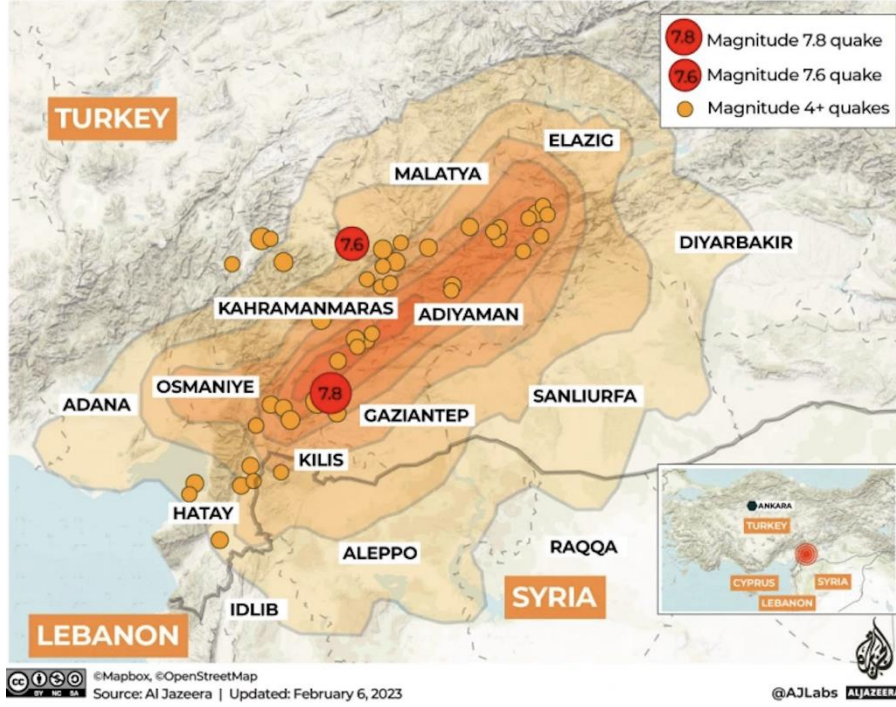
Bu çerçevede afet yönetiminde görev alan lider yöneticilerden beklenen temel özellikler arasında; değişen ve öngörülemeyen kriz senaryolarına hızlı bir şekilde uyum sağlayabilen, çevik ve esnek bir yapıya sahip olma, sürekli öğrenmeye ve gelişime açık olma ve yenilikçi çözümler üretebilme kapasitesi yer almaktadır. Unutulmamalıdır ki, kriz dönemleri liderler için yalnızca aşılması gereken zorlukları değil; aynı zamanda organizasyonel yapıların yeniden değerlendirilmesi, süreçlerin iyileştirilmesi ve uzun vadeli gelişim için önemli fırsatlar da sunmaktadır (Ekşi, 2016; Özler, 2021).

Sarı ve Özer (2024)'in gerçekleştirdiği nitel araştırma bulguları, Türkiye'deki afet yönetimi profesyonellerinin deneyimlerine dayanarak, koordinasyon kavramının büyük ölçüde “iletişim” ve “bilgi yönetimi” ekseninde algılandığını ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya katılan profesyonellerin önemli bir çoğunluğu, özellikle afet müdahale aşamasında yaşanan en temel sorunların başında iletişim kopuklukları ve liderlikteki belirsizlikler geldiğini ifade etmişlerdir. Bu durum, afet yönetiminde başarılı bir koordinasyonun sağlanabilmesi için sadece yapısal düzenlemelerin yeterli olmadığını, aynı zamanda sahada etkili bir bilgi akışının ve net bir liderlik anlayışının kritik rol oynadığını göstermektedir.

2.5. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Etki Alanı ve Sonuçları

06 Şubat 2023'te Kahramanmaraş'ta 9 saat arayla önce Pazarcık, ardından Elbistan merkezli iki deprem meydana gelmiştir. Bu sarsıntılar, Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri dâhil olmak üzere geniş bir coğrafyada hissedilmiştir. Kahramanmaraş merkezli depremlerin etki alanları ve neden olduğu zararların boyutu, hazırlanan afet müdahale belgeleri ile ortaya konmuştur (Ağın Gözükızıl ve Tezcan, 2024). 6 Şubat 2023 tarihinde yerel saat ile 04. 17'de, Doğu Anadolu Fayı üzerinde, 8,6 km derinlikte ve merkez koordinatları -37. 288 K - 37. 043 D olan, Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi yakınlarında 7,7 büyüklüğünde bir sarsıntı gerçekleşmiştir. Aynı gün, yerel saatle 13. 24'te, Kahramanmaraş'ın Elbistan bölgesinde, 8 km derinlikte ve merkezi -38. 089 K - 37. 239 D olan başka bir 7,6 büyüklüğünde

deprem yaşanmıştır. Pazarcık'taki deprem yaklaşık 350 km uzunluğunda bir alanda etkili olmuşken, ikinci deprem Sürgü Fayı'nın yaklaşık 160 km'lik kısmında meydana gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın raporuna göre, bu yıkıcı depremler, 10 farklı ilin çevresinde 14 milyon insan için trajik sonuçlar doğurmuştur. Rapora göre, 6 Mart itibarıyla 48. 000'den fazla insan hayatını kaybetmiş, 108. 300 kişi yaralanmış, yarım milyon bina zarar görmüş ve 35. 355 bina yıkılmıştır (Altunsu vd., 2024). Yaşanan depremlerden etkilenen iller ve bölgeler Şekil 3'de verilmiştir (H. Sarı vd., 2023).

Şekil 3. Türkiye'de 6 Şubat Depremlerinden Etkilenen Bölgeler (Sarı vd., 2023).

Yaşanan depremlerin ardından Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa, Batman, Bingöl, Kayseri, Mardin, Niğde ve Tunceli “Genel Hayata Etkili Afet Bölgesi” olarak belirlenmiştir (Ağın Gözükızıl ve Tezcan, 2024). Bu karar, Afetlerin Genel Hayata Etkisi ile İlgili Temel Kurallar Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere, “Gerçekleşen ya da gerçekleşme ihtimali bulunan afetlerin genel yaşama etkisinin olup olmadığı, bu yönetmelikte yer alan kriterlere dayanarak şu anki adıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından belirlenir”. Aynı yönetmelikte, bu kararın verileceği yerleşimlerin hangi nüfusa sahip olduğu ve ne kadar yapının “yıkılma ya da bir daha kullanılamayacak şekilde hasar görmesi durumunda” o yerin genel yaşamı üzerindeki afet etkisinin tespit edileceği belirtilmektedir (Ağın Gözükızıl ve Tezcan, 2023). Afet yönetim sürecinde hukuksal altyapının belirleyici rol oynadığı görülmektedir. Afet sonrası tahribatın nasıl düzeleceğine ilişkin çok yönlü bir açılım sunan yönetmeliklerin

sayısının arttırılması gerekmektedir. Türkiye’de afet yönetim sisteminde dikkat çeken unsur kurumsal ve hukuksal bağlamda kentsel dirençliliğin sağlanmasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Günümüz bilimsel çalışmalarında yorumlayıcı (interpretivist) ve eleştirel yöntemler ile nicel ve nitel unsurları birleştiren karma yöntemler kullanılmaktadır. Ancak bu çalışmadaki analiz ve açıklamalar, pozitivist bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bilimsel araştırma teknikleri belirli bir yönetime bağlıdır (Alanka, 2024). Araştırma verilerinin bilimsel geçerliliğini, genellenebilirliğini direkt etkilemektedir. Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda izlenen metodoloji, araştırma tasarımı, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve veri analizi sürecine ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Tasarımı

Araştırmada, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak meydana gelen yıkıcı depremlerin ardından Adıyaman ilinde kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda görev yapan yerel yöneticilerin, afet yönetimi, müdahale ve koordinasyon süreçlerindeki deneyimlerini derinlemesine belirlemek amacıyla nitel araştırma deseni benimsenmiştir.

Bu araştırma, nitel araştırma temelinde ve fenomenolojik (olgubilim) desende yapılmıştır. Nitel araştırma, farklı disiplinleri bir araya getiren bütüncü bir bakış açısını temel alarak, araştırma sorusunu yorumlayıcı bir yöntemle analiz eden bir tekniktir. İncelenen olay ve durumlar kendi özel bağlamları içinde değerlendirilerek, bireylerin bu olgulara atfettikleri anlamlar doğrultusunda yorumlanır (Karataş, 2015). Fenomenoloji deseni de, bireylerin belirli bir olgu veya deneyim hakkındaki öznel yaşantılarını derinlemesine anlamayı ve bu yaşantılara atfettikleri anlamları çözümlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell ve Poth, 2016). Spencer ve ekibine göre fenomenoloji, kişisel deneyimleri veya bakış açılarını “bir kenara koyarak” varsayımları ve genellikle kabul edilen algılama tarzlarını inceleyen bir nitel araştırma teorisidir (Suveren, 2022). Bu tasarım, araştırmacıya katılımcıların yaşadıkları deneyimlere direkt erişim sağlama, onların görüşlerini anlama ve elde edilen verilerden daha

geniş bir teorik yapı oluşturma fırsatı sunmaktadır. Böylece araştırma, yalnızca afet yönetimi uygulamalarını değil, aynı zamanda bu uygulamaların yöneticiler tarafından nasıl değerlendirildiğine ve deneyimlendiğine de ışık tutmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Adıyaman ilinde çeşitli kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda aktif olarak görev yapmış bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi de 6 Şubat 2023 depremi sürecinde Adıyaman ilindeki kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda aktif olarak görev almış, deprem krizinin yönetimi ve farklı kurumlar arası koordinasyon süreçlerine doğrudan katılım sağlamış, en az 3 yıllık kamu yönetimi veya afet yönetimi alanında deneyime sahip ve deprem sonrası yeniden yapılanma ve iyileştirme çalışmalarının planlanması ve uygulanmasında etkin rol üstlenmiş bireyler oluşturmıştır.

Araştırmanın karmaşık ve derinlemesine bilgi edinme amacına uygun olarak, örneklem seçiminde amaçlı örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile araştırmanın kriterlerine en uygun ve bilgi açısından zengin katılımcılar belirlenerek ilk görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Amaçlı örnekleme yoluyla ulaşılan ilk katılımcılardan sonra, araştırmanın derinliğini artırmak ve farklı deneyimlere sahip diğer yöneticilere ulaşmak amacıyla kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, ilk katılımcılardan araştırmanın kriterlerine uygun olabilecek diğer potansiyel katılımcılar hakkında bilgi alınarak örneklem genişletilmiştir. Bu sayede, ulaşılması güç olabilecek ve kilit bilgilere sahip yöneticilere erişim sağlanması amaçlanmıştır.

Örneklem büyüklüğü, nitel araştırmanın doğası gereği önceden kesin olarak belirlenmemiştir. Bu kapsamda veri doygunluğu kriteri esas alınmıştır. Örneklem büyüklüğünün veri doygunluğuna göre belirlenmesi, nitel araştırmanın temel prensiplerinden biri olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Simsek, 2018, s. 125). Veri toplama süreci, araştırmanın temel sorularına yeterli ve doygun cevaplar alınıncaya kadar devam ettirilmiş ve bu aşamaya yaklaşık olarak 20 yönetici ile derinlemesine görüşmelerden sonra ulaşılmıştır. Tüm katılımcılara, istedikleri anda hiçbir gerekçe göstermeksizin araştırmadan çekilme hakkına sahip oldukları açıkça bildirilmiştir.

Araştırmada dahil edilme kriterleri:

- Deprem süreci (6 Şubat 2023 ve sonrası) esnasında Adıyaman ilindeki kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda aktif olarak görev yapmış olmak.

- Deprem sonrasındaki kriz yönetimi ve afet müdahale süreçlerinde doğrudan ve aktif bir rol üstlenmiş olmak (örneğin, ilk müdahale, koordinasyon, kaynak yönetimi, bilgi akışı).
- Kamu yönetimi veya afet yönetimi alanlarında en az 3 yıllık mesleki deneyime sahip olmak.
- Afet sonrası yeniden yapılanma ve farklı kurumlar arası koordinasyon süreçlerinde aktif olarak sorumluluk üstlenmiş olmak şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmadan dışlanma kriterleri;

- 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen deprem sırasında Adıyaman ili sınırlarında kamu kurumlarında görev yapmamış olmak.
- Deprem sürecinde herhangi bir aktif yönetici pozisyonunda bulunmamış olmak.
- Deprem sonrasında yürütülen afet müdahale ve kriz yönetimi çalışmalarında fiilen yer almamış, yani doğrudan sorumluluk almamış ya da sahada aktif rol almamış olmak.
- Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmeyen ya da görüşme sırasında yeterli veri sağlayamayacak durumda olan katılımcılar çalışmadan dışlanmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci, Mayıs-Haziran 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış form kullanılarak katılımcılarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin hem ön hazırlık sürecinde hem de mülakatlar boyunca görüşmeci katılımcıların “bilinçli onayını almak, özel hayatlarına saygı duymak, katılımcılara zarar vermemek ve onları yanıltmamak” gibi etik ilkelere bağlı kalınarak ve nezaketli bir dil ve üsluba özen gösterilmiştir (Polat, 2022). Görüşmeler, katılımcıların uygun oldukları ve kendilerini rahat hissettikleri ortamlarda, yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı ve etik ilkeler hakkında detaylı bilgi verilmiş ve katılımları için yazılı bilgilendirilmiş gönüllü olur formu imzalatılmıştır. Görüşmeler ortalama 30-40 dakikada tamamlanmıştır. Katılımcıların izinleri doğrultusunda görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ses kayıtları, veri analiz aşamasında doğru ve eksiksiz bir transkripsiyonun yapılabilmesi için kullanılmıştır. Görüşme sırasında, katılımcıların sözlü ifadelerinin yanı sıra, duygusal durumları ve beden dilleri gibi sözel olmayan ipuçları da araştırmacı tarafından not alınmıştır.

3.3.1. Veri Toplama Formu

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin tercih edilmesinin temel gerekçesi, bu yöntemin araştırmanın amacına uygun olarak derinlemesine ve etraflıca bilgi elde etmeyi sağlamasıdır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, önceden dikkatle tasarlanmış bir dizi ana soru içeren bir görüşme formu ile yürütülmektedir. Ancak bu form, görüşme esnasında katılımcının verdiği yanıtla ra göre esneklik gösterecek şekilde tasarlanmıştır. Bu esneklik sayesinde, araştırmacının verinin detayına inebilmesi, eksik kalan noktaları tamamlayabilmesi veya beklenmedik yeni bilgiler ortaya çıktığında ek sorular y neltebilmesi mümkün olmaktadır (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022). Bu  zellik, özellikle deprem gibi karmaşık ve çok boyutlu olayların kişisel deneyimlerini anlamaya odaklanan fenomenolojik bir araştırmada, katılımcıların yaşantılarını ve bu yaşantılara atfettikleri anlamları tüm yönleriyle yakalamak için kritik bir avantaj sunmaktadır.

Görüşme formu, araştırmanın temel soruları ve literatür taraması sonucunda elde edilen kavramsal  er eve doğrultusunda hazırlanmıştır. Formun son hali, afet yönetimi ve kamu yönetimi alanlarında uzman    akademisyenin görüşleri alınarak öneriler doğrultusunda revize edilmiştir. Nitel araştırmaların metodolojisine uygun olarak, veri toplama formu ile ilgili olarak veri toplanması sürecinde yaşanacak olası sorunları minimize edebilmek için  n görüşmeler yapılmıştır. Veri toplama sürecinin kalitesini artırmak amacıyla yapılan pilot görüşmelerde veri toplama formunun anlaşılabilirliği, akıcılığı ve araştırmanın amaçlarına hizmet etme düzeyi test edilmiştir. Bu kapsamda    katılımcıyla görüşme yapılmış ve görüşmelerden sonra soru formunda ilgili düzeltmeler yapılmıştır.  n görüşmelerden elde edilen veriler araştırmaya dahil edilmemiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcıların deprem sırasındaki deneyimleri, liderlik yaklaşımları, karar alma süreçleri, koordinasyon çabaları, karşılaştıkları zorluklar ve  nerileri gibi konulara ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır.

Görüşme formu dört ana bölümden oluşmaktadır:

- **Katılımcı Bilgileri:** Bu bölüm, katılımcıların demografik ve mesleki özelliklerine (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mevcut görev, kurum adı, kamu hizmetindeki toplam çalışma süresi, afet yönetimi alanındaki deneyim süresi vb.) yönelik sorular yer almaktadır.
- **Kurumsal Yönetim ve Karar Alma Mekanizmaları:** Bu bölüm, deprem sürecinde katılımcıların görev yaptıkları kurumların sorumluluklarını, kriz yönetimi süreçlerinde

kullanılan karar alma mekanizmalarını, kurum içi ve kurumlar arası koordinasyon süreçlerini ve bu süreçlerde karşılaşılan zorlukları incelemeyi amaçlamıştır.

- **Afet Müdahale ve Koordinasyon Süreci:** Bu bölüm, deprem sonrasındaki acil müdahale planlarının etkinliğini, farklı kurumlar (AFAD, yerel yönetimler, kolluk kuvvetleri, STK'lar vb.) arasındaki iş birliği ve koordinasyonun nasıl sağlandığını, kaynak yönetimi (insan gücü, ekipman, malzeme vb.) süreçlerinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerini ele alan sorulardan oluşmaktadır.
- **Topluluk Dayanıklılığı ve Yeniden Yapılanma:** Bu bölüm, deprem sonrası toplulukların psikolojik ve sosyal dayanıklılığını artırmaya yönelik çalışmalar, yeniden yapılanma ve iyileştirme süreçlerindeki deneyimler, bu süreçlerde yerel yöneticilerin rolü ve geleceğe yönelik dersler ve önerileri kapsamıştır.

Katılımcıların mahremiyetinin en üst düzeyde korunmasına özen gösterilmiştir. Her katılımcıya anonimliği sağlamak amacıyla bir kod numarası atanmış ve görüşme transkriptlerinde veya araştırma raporlarında kesinlikle kimlik belirleyici bilgilere yer verilmemiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan nitel veriler, nitel içerik analizi ve tematik analiz yöntemleri kullanılarak sistematik bir şekilde değerlendirildi (Braun ve Clarke, 2019). İçerik analizi, toplanan verilerin sistematik bir şekilde sınıflandırılması, kodlanması, temalandırılması ve yorumlanması yoluyla anlamlı sonuçlar çıkarmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Veri analiz süreci aşağıdaki adımları izleyerek gerçekleştirilmiştir:

Transkripsiyon: Kaydedilen tüm görüşmeler, kelimesi kelimesine yazıya dökülerek transkriptler oluşturulmuştur. Bu aşama, verilerin doğru ve eksiksiz bir şekilde analiz edilebilmesi için kritik öneme sahiptir.

Kodlama: Transkriptler dikkatlice okunmuş ve araştırmanın temel soruları, literatürdeki kavramsal çerçeve ve katılımcıların ifadelerinden ortaya çıkan tekrar eden veya önemli görülen anlam birimleri belirlenerek kodlanmıştır. Açık kodlama yöntemiyle başlanmış, ardından benzer kodlar bir araya getirilerek daha soyut kategoriler (temalar) oluşturulmuştur.

Tema Oluşturma: Kodlanan veri parçaları arasındaki ilişkiler incelenerek, ortak anlamlar taşıyan kodlar altında daha geniş temalar ve alt temalar oluşturulmuştur. Bu aşamada,

araştırmanın temel sorularına cevap arayan ve katılımcıların deneyimlerini anlamlandırmaya yardımcı olan ana başlıklar belirlenmiştir.

Verileri Yorumlama: Oluşturulan temalar ve alt temalar çerçevesinde, veri setinin genel örüntüleri ve anlamları yorumlanmıştır. Katılımcıların farklı deneyimleri arasındaki benzerlikler ve farklılıklar karşılaştırılmış, elde edilen bulgular literatürdeki mevcut bilgilerle ilişkilendirilerek teorik bir çerçeveye oturtulmaya çalışılmıştır. Bu aşamada, araştırmanın temel sorularına yönelik anlamlı çıkarımlar yapılmıştır.

Güvenirlik ve Geçerlik: Nitel araştırmanın güvenilirlik ve geçerliğini sağlamak amacıyla çeşitli stratejiler uygulanmıştır. Katılımcı teyidi (member checking) yöntemiyle, elde edilen bulgular ve yorumlar bazı katılımcılarla paylaşılmış ve onların geri bildirimleri alınmıştır. Ayrıca, araştırma süreci ve veri analiz adımları detaylı bir şekilde raporlanarak çalışmanın şeffaflığı artırılmıştır. Araştırmacının kendi varsayımları ve önyargılarının analiz sürecini etkilememesi için dikkatli ve objektif/nesnel bir yaklaşım benimsenmiştir.

3.5. Araştırma Etiği

Araştırmanın tüm süreçleri Helsinki Bildirgesi, Aksaray Üniversitesi Etik Kurulu yönergeleri ve ilgili etik ilkelere uygun bir şekilde yürütülmüştür. Araştırmaya, Aksaray Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik onay (EK 1) alındıktan sonra başlanmıştır. Araştırmaya katılacak tüm bireylere araştırmanın amacı, süreci, katılımlarının tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve istedikleri anda hiçbir gerekçe göstermeksizin görüşmeyi sonlandırabilecekleri açık ve anlaşılır bir dille açıklanmıştır. Tüm katılımcılardan yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Olumsuz bir süreç olan deprem deneyimlerinin paylaşımı esnasında, katılımcıların en az düzeyde duygusal etkilenmeler yaşamaları gözetildi ve bu tür durumlarda istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilmeleri için gereken güvenceler sunulmuştur. Görüşmeler sırasında katılımcıların psikolojik iyi oluşu öncelikli tutulmuş ve herhangi bir olumsuz durumda görüşmeye ara verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

6 ŞUBAT DEPREMİNDE ADIYAMAN İLİNDE BİRİM YÖNETİCİLERİNİN ROLÜ KONUSUNDA YAPILAN SAHA ARAŞTIRMASI BULGULARI VE ANALİZİ

Bu bölümde, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Adıyaman ilinde kamu kurumlarında yönetici pozisyonunda görev yapmış bireylerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler sunulmaktadır. Nitel içerik analizi ve tematik analiz yöntemleri kullanılarak ortaya çıkarılan ana temalar ve alt temalar, katılımcı ifadeleriyle desteklenerek detaylandırılmıştır. Her tema altında, kamu yöneticilerinin yaşadığı durumlar, geliştirdikleri stratejiler ve sahada karşılaştıkları zorluklar hem yapısal hem de psikososyal düzeyde detaylandırılmıştır. Aşağıda her temaya ilişkin bulgular, ilgili alt temalar ve temsili katılımcı görüşleriyle birlikte sunulmuştur (Tablo 2).

Araştırmaya dâhil olan katılımcıların tamamının erkek, yaşlarının 35 ile 59 arasında değiştiği ve yaş ortalamasının 45.8 ± 6.4 olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi açısından katılımcıların 13'ü lisans, 7'si yüksek lisans mezunudur. Kamu hizmeti süresi 9 ile 31 yıl arasında değişmekte olup, ortalama kamu deneyimi 17.3 ± 5.8 yıl olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların afet yönetimi alanında sahip oldukları mesleki deneyim ise ortalama 6.1 ± 2.4 yıl olup, tüm katılımcıların sahada aktif görev almış yöneticilerden oluştuğu saptanmıştır.

Tablo 2. Tema ve Alt Temalar

Ana Tema	Alt Tema
Afet Anında Kurumsal Yönetim ve Karar Alma Mekanizmaları	Fiziksel Altyapının Kaybı Karar Alma Süreçlerinde Esneklik ve İnisiyatif Refleksif Yönetim ve Dağınık Organizasyon
Afet Müdahale ve Koordinasyon Süreçleri	Acil Müdahale Planlarının Yetersizliği ve Koordinasyon Eksiklikleri İnsan Kaynağı ve Lojistik Yönetiminde Yaşanan Sorunlar
Afet Sonrası Topluluk Dayanıklılığı ve Yeniden Yapılanma	Psikososyal Destek ve Sosyal Hizmetlerin Önemi Kurumsal Öğrenme ve Geleceğe Yönelik Öneriler

4.1. Ana Tema: Afet Anında Kurumsal Yönetim ve Karar Alma Mekanizmaları

Bu tema altında, yöneticilerin deprem sırasındaki ilk tepkileri, kurumsal kapasite, karar alma süreçlerindeki esneklik ve karşılaşılan zorluklar incelenmiştir. Bu temada kamu kurumlarının fiziksel altyapısının çökmesiyle birlikte oluşan örgütsel belirsizlik, alternatif mekânsal çözümler ve doğrudan sahada organize olma stratejileri ele alınmıştır. Depremi hemen ardından birçok kamu kurumu ya tamamen yıkılmış ya da ağır hasar almıştır. Bu durum, kamu yöneticilerini hem fiziksel hem de kurumsal anlamda ani çözümler üretmeye zorlamıştır.

4.1.1. Alt Tema: Fiziksel Altyapının Kaybı

Depremi ani ve yıkıcı etkisi, birçok kamu kurumunun fiziksel altyapısını tamamen işlevsiz hale getirmiş, bu durum yöneticilerin ilk müdahale reflekslerini ve organizasyon kabiliyetini derinden etkilemiştir. Katılımcılar, hizmet verdikleri kurum binalarının ya tamamen çöktüğünü ya da ciddi yapısal hasar aldığını belirtmiş, bu durumun ilk anlardaki şoku ve çaresizliği nasıl derinleştirdiğini vurgulamışlardır. Bu fiziksel çöküş, aynı zamanda kurum hafızasının ve rutin işleyişin de sekteye uğramasına neden olmuştur. Bir belediye yöneticisi bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

"Deprem anında evimden çıkıp belediye binasına ulaşmak üzere yola çıktığımda, binamızın bulunduğu alanda sadece bir enkaz yığınıyla karşılaştım. Adıyaman Belediyesi hizmet binası tamamen çökmüştü. O an sadece fiziksel değil, sembolik bir çöküş yaşadık. Çünkü biz yöneticiler

olarak müdahaleye nereden başlayacağımızı bile kestiremeden kurumsal altyapımızı kaybetmiş olduk. Bilgisayarlar, belgeler, araç anahtarları, telsiz sistemleri... Her şey binanın altında kalmıştı. O sabah itibarıyla ne masamız vardı ne ofisimiz; artık şehrin her noktası bizim için bir çalışma alanıydı (Katılımcı 13).

İl düzeyinde görevli bir kamu kurum yöneticisi de kendi kurumunun durumunu şu şekilde özetlemiştir: "Henüz şok halindeyken bile kurumumuza ulaşmaya çalıştım. Ancak çalıştığım bina ciddi hasar almıştı; bazı odaların tavanları çökmüş, elektronik sistemler kullanılamaz hale gelmişti. Hizmet binasına giriş yasaklanınca, müdürlük olarak hızlıca alternatif bir koordinasyon alanı belirledik (Katılımcı 15).

Fiziksel mekânların yıkılması, yöneticileri anında ve yaratıcı geçici alternatif koordinasyon merkezleri kurmaya yöneltmiştir. Üniversite, açık alanlar, kullanılabilir durumda olan kamu yapıları gibi yerler, afet koordinasyonunun ve temel hizmetlerin sunulduğu geçici merkezlere dönüşmüştür. Bu, plansızlığa karşı bir adaptasyon ve hayatta kalma stratejisi olarak öne çıkmıştır. Bu konuda Adıyaman Üniversitesi'nde görev yapan bir yöneticinin ifadesi şu şekildeydi:

İlk gün, üniversitemiz AFAD tarafından İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda Adıyaman'ın Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) olarak belirlendi. Burası, kurum ve kuruluşların toplandığı, tüm afetin yönetildiği üst merkez haline geldi. Durumu müsait olan, aile üyesini kaybetmeyen personeller buraya çağırıldı. Olağanüstü hallerde AFAD ve Kızılay'ın hazırlamış olduğu afet ve deprem sonrası bilgileri buradan koordine edildi (Katılımcı 9).

Bu ifadeler dikkate alındığında yaşanan deprem felaketinde binalarda yaşanan yıkımın kurumsal hafıza kaybına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında depremin yalnızca kurumsal binalarda fiziksel hasara neden olmakla kalmayıp yönetsel sorunların da yaşandığını göstermesi adına önemlidir. Bu süreçte yöneticiler alternatif çözümler bulmak zorunda kalmış ve adaptasyon mekanizmaları geliştirmiştir. Sahada pratik olarak yeni çözümler üretilmiş böylelikle yeni organizasyon modelleri kullanılmıştır.

4.1.2. Alt Tema: Karar Alma Süreçlerinde Esneklik ve İnisiyatif

Yıkılan veya hasar gören altyapı ile kesintiye uğrayan resmi iletişim kanalları, yöneticileri proaktif davranmaya ve mevcut prosedürlerin ötesinde inisiyatif almaya zorlamıştır. Resmi iletişim kanallarının ve veri sistemlerinin kullanılamaz hale gelmesi, karar alma süreçlerini ve müdahale etkinliğini olumsuz etkilemiştir. Kararlar çoğu zaman anlık bilgi ve gözlemlerle, sözlü olarak alınmış bu durum bürokratik süreçlerin askıya alınmasına neden olmuştur. Bu aşamada yöneticiler karar alma süreçlerinde prosedürel uygulamaları kullanamadıklarını, elektronik

belge yönetim sistemi, e posta ya da yazılı iletişim sürecin uygulanamadığını ifade etmiştir. Hızlı karar gerektiren bu süreçte kararlar anlık ve sözlü olarak alınırken, iletişim mobil uygulamaları üzerinden gruplar kurularak, telefon ya da telsizle sağlanmıştır. Akut bir afet anında bu karar mekanizması ve işleyiş her ne kadar hızlı karar verilerek hayati müdahale gerektiren uygulamaların başlamasına katkı sağlasa da kayıt dışılığı, karmaşayı beraberinde getirmiştir. Bu konuda lojistik alanında görev yapan bir yöneticinin ifadesi şu şekildeydi: “Genel müdürlükten yapılan kriz masası çerçevesinde görevli yetkililer tarafından verilen talimatlar doğrultusunda ve anlık oluşan talepler karşılanmaya gayret edilmiştir. Telefon ile sözlü şekilde WhatsApp gruplarından SMS ile talimatlar alınıp kararlar hayata geçirilmiştir” (Katılımcı 1).

Yine valilik bünyesinde nüfus müdürlüğündeki bir yöneticinin ölüm prosedürü konusunda ifade ettikleri kararların hızlı alınıp süreçlerin işleminde kolaylaştırıcılığı vurgulamaktaydı. Yöneticinin ifadesi şu şekildeydi: “Normalde ölüm işlemleri prosedürel olarak uzun sürmektedir. Deprem sürecinde çok sayıda ölüm olduğundan bu vatandaşları nüfus kayıtlarından silmek için valilik talimatıyla müdürlüğümüz bünyesinde bir komisyon oluşturuldu. Ölüm raporları bu komisyon tarafından yürütüldü. Böylece süreç hızlanmış oldu” (Katılımcı 4).

Diğer yöneticilerin kararları kendi inisiyatifleriyle aldıklarına dair bazı katılımcı ifadeleri şu şekildeydi: “Sosyal Güvenlik Kurumu binamız kullanılamayacak durumdaydı. Kararlar kurumun kendi inisiyatifinde alındı. Valilik vasıtasıyla kendi alanıyla ilgili işler yürütüldü” (Katılımcı 2). Başka bir katılımcı şöyle söyledi: “Yazılı emir ya da prosedür beklemek mümkün değildi; çünkü iletişim sistemleri büyük oranda çökmüştü. Mobil uygulamalar üzerinden personelle bağlantı kurduk” (Katılımcı 17).

Bu ifadeler, felaketin başlangıç dönemlerinde bürokratik işlemlerin duraklatıldığını, bu durumun da önleyici adımlar atmaya, inisiyatif kullanmaya ve standart yöntemlerin ötesinde esnek çözümler geliştirmeye imkan tanıdığını ortaya koymaktadır. Ancak, sözlü ifadeler koordinasyon yetersizliği ve bilgi akışındaki düzensizlikler, sürecin sürdürülebilir etkinliğini kısıtlayan unsurlar haline gelmiştir.

4.1.3. Alt Tema: Refleksif Yönetim ve Dağınık Organizasyon

Depremın yarattığı yıkım ve kaos ortamında, geleneksel yönetim hiyerarşileri ve önceden hazırlanmış resmi afet planları büyük ölçüde işlevsiz hale gelmiştir. Bu durum, kamu yöneticilerini sahada gelişen anlık ihtiyaçlara göre refleksif kararlar almaya ve yetkiyi merkezi bir noktadan ziyade dağınık bir biçimde organize etmeye zorlamıştır. Yöneticiler, karşılaştıkları her yeni zorluk karşısında hızlı adaptasyon göstererek, mevcut prosedürlerin ötesine geçme ve inisiyatif alma becerilerini sergilemek zorunda kalmışlardır. Bu süreç, komuta-kontrol modelinden ziyade, durumsal liderliğin ve esnek bir iş birliğinin önemini ortaya koymuştur.

Bu duruma ilişkin bir belediye yöneticisi, karşılaştıkları kaosu ve aldıkları inisiyatifi şu sözlerle ifade etmiştir: “Kriz anında hiçbir plan çalışmadı. Hiçbir şablon, kâğıt üstündeki hiçbir görev dağılımı işe yaramadı. Herkes kendi alanına göre refleks verdi. Sağ kalan teknisyenle kepçeyi çalıştırdık, sosyal hizmet uzmanıyla birlikte okul bahçesinde sığınma alanı kurduk” (Katılımcı 16).

Bu ifade, planların yetersiz kaldığı bir ortamda, yöneticilerin teorik bilgiden ziyade pratik problem çözme becerilerine ve sahadaki gözlemlerine dayanarak hareket ettiğini göstermektedir. Kararların anlık olarak, çoğu zaman sözlü talimatlarla alındığı, bürokratik süreçlerin askıya alındığı ve acil ihtiyaçlara göre hızla aksiyon alındığı ifade edilmiştir. Meydana gelen deprem felaketi sırasında geleneksel yönetim anlayışının yeterince sergilenemediğini net bir şekilde ortaya koymuştur. Afetlere dair hazırlanan programlar yetersiz kalmış, yöneticiler anlık kararlar alarak, süreç içerisinde ilk aşamalarda sözlü uygulamalara geçmiştir. Bu durum, harekete geçmede kolaylık sağlarken, aynı zamanda koordinasyon ve bütünsel yönetim açısından sorunlar yaratmıştır. Bu refleksif yönetim yaklaşımı, afet büyüklüğü ve hızının getirdiği zorunlulukla ortaya çıkmıştır. Yönetimin bu dağınık yapısı, bazı durumlarda koordinasyon eksikliklerine yol açsa da ilk müdahale aşamasında hayati önem taşıyan hızlı aksiyonların alınmasını sağlamıştır.

4.2. Ana Tema: Afet Müdahale ve Koordinasyon Süreçleri

Görüşmelerden elde edilen bulgular, teorik olarak hazırlanmış afet planlarının, böylesi büyük bir afetin gerçekliği karşısında ne denli yetersiz kalabileceğini, sahada yaşanan kaosu ve belirsizliğin müdahale süreçlerini nasıl zorlaştırdığını, kurumlar arası işbirliği ve kaynak yönetiminde karşılaşılan engelleri gözler önüne sermiştir. Çalışmaya katılım sağlayan kurum yöneticileri, mevcut planların uygulanabilirliğini sorgularken, yaşadıkları deneyimler

üzerinden kriz anlarında alternatif, esnek ve sahaya özgü stratejiler geliştirmek zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

4.2.1. Alt Tema: Acil Müdahale Planlarının Yetersizliği ve Koordinasyon Eksiklikleri

Katılımcılar, mevcut acil müdahale planlarının depremin büyüklüğü ve kapsamı karşısında yetersiz kaldığını, özellikle ilk saatlerde koordinasyonun büyük zorluklar içerdiğini ifade etmişlerdir. Olay Komuta Sistemi (ICS) gibi yapıların sahada tam olarak uygulanamadığı görülmüştür. Müdahale ve koordinasyon konusunda yaşanan zorluklar sadece planların içeriğiyle değil, aynı zamanda planların sahadaki aktörlerce bilinmemesi, tatbikatlarla desteklenmemiş olması ve iletişim alt yapısının çökmesiyle ilişkilendirilmiştir. Özellikle depremden sonraki ilk saatlerde ve günlerde koordinasyonun son derece zor olduğunu vurgulanmıştır. Bir yöneticinin ifadesi: “Yıkımın etkisi büyük olduğu için yereldeki acil müdahale planları uygulanamadı. Acil müdahale planları istenilen düzeyde etkili olmadı. Daha çok AFAD depoları ve il koordinasyonundan gelen talimatlar doğrultusunda AFAD ile koordinasyon sağlandı” (Katılımcı 3).

Afetin büyüklüğüne ve yıkımın çok fazla olmasına vurgu yapan hastane yöneticisi hastanenin afet planının işlevsiz kaldığını belirtmeye yönelik şöyle söylemiştir: "Afet çok çok büyük olduğundan ve afet planları sadece evrak düzeyinde kaldığından işlevsiz kaldılar. Gerçek uygulamaya dönüştürülmeyen her senaryo kriz anında kaosa dönüşür. Bunu ne yazık ki acı bir şekilde deneyimleyerek öğrendik." (Katılımcı 11)

Yine özellikle Adıyaman Belediyesinin binasının tamamen yıkılması nedeniyle koordine olamamalarının en önemli nedenlerinden biri olduğunu bildirildi. Yaşanan durumun afet planlarında yer almayan bir senaryo olduğunu ve merkezi yönetim olmaksızın, çok az sayıda personelle sahada doğrudan müdahalede bulunmak zorunda kaldıklarını ifade eden bir katılımcının ifadesi: “Koordinasyonsuzluk da ilk günün en belirleyici sorunu oldu. Belediye binası yıkıldığı için kurumsal haberleşme çökmüştü. Hangi ekibin nerede çalıştığı, hangi mahallenin neye ihtiyacı olduğu bilgisi ancak saha gözlemiyle elde edilebildi” (Katılımcı 13).

Afet sonrası süreç yönetimini sekteye uğratan en önemli sorunlardan biri, kamu kurumları arasındaki sistemlerin yeknesaklığının sağlanamaması, yani farklı kurumların kullandığı bilgi sistemlerinin birbirleriyle entegre olmamasıydı. Bu durum, kurumlar arası bilgi paylaşımını ve koordinasyonu ciddi şekilde engellemiş, özellikle krizin ilk anlarında oluşan bilgi boşluğunu ve karmaşayı derinleştirmiştir. Her kurumun kendi içinde bir veri akışı sürdürmeye çalışması,

genel durum resmin görülmesini ve kaynakların etkin dağıtımını zorlaştırmıştır. Bir katılımcı, bu temel sorunu şu sözlerle ifade etmiştir: “Süreç yönetimini sekteye uğratan en önemli sorunlardan biri, sistemlerinin kurumlar arası yeknesaklığının sağlanmamasıydı. Her kurum kendi veri tabanında ilerlemeye çalıştı. Birinin elindeki bilgi diğerinde yoktu. Bu da kararların gecikmesine ve sahadaki tekrar eden çalışmalara neden oldu” (Katılımcı 6).

Katılımcı ifadeleri ülkemizde olası bir afet durumunda bilgi sistemlerinin yetersizliğini ve ara bilgi sistemlerine ihtiyaç duyulduğunun göstermektedir. Bilgi sistemlerinin kullanılmaması ile kaynak yönetimi de zorlaşmış ve afet planlarının yetersizliği, tatbikatlarla güçlendirilmediği ortaya konmuştur.

4.2.2. Alt Tema: İnsan Kaynağı ve Lojistik Yönetiminde Yaşanan Sorunlar

Deprem sürecinin yönetiminde ana noktayı oluşturan personel ve lojistik yönetiminde önemli sıkıntılar oluşmuştur. Neredeyse tüm kurumlarda insan kaynağını oluşturan çalışanların bir kısmı yaşamını yitirmiş, bir kısmı aile üyelerini kaybetmiş bir kısmı da yaşam alanlarını ve evlerini acil terk etmek zorunda kalmıştır. İl genelinde kamu ve özel sektörlerde çalışan personelin kendisinin de afetten ciddi düzeyde etkilenmesi sürecin yönetilmesini güçleştirmiştir. Bununla birlikte barınma sorunları, ulaşım zorlukları ve ekipman eksiklikleri müdahale sürecini olumsuz etkileyen önemli faktörler olmuştur. Bu durum, yalnızca operasyonel kapasiteyi düşürmekle kalmamış, aynı zamanda afetzedelerin temel ihtiyaçlarına ulaşmasını da geciktirerek sahadaki karmaşayı artırmıştır.

Personelin güvenli bir barınma alanına sahip olmaması, hem fiziksel hem de psikolojik dayanıklılıklarını olumsuz etkilemiş, bu da hizmet sunumunda aksaklıklara yol açmıştır. Bir PTT yöneticisi, lojistik desteğin genel olarak iyi sağlandığını, ancak personelin kişisel mağduriyetinin ve yıkımın etkisinin personel üzerindeki doğrudan baskısını ifade ederek şöyle söylemiştir:

İlk etapta depremin etki alanı büyük olduğundan, kurum personelinin kendisi ve ailesi etkilendiği için hizmetlere erişimde sıkıntılar yaşandı lojistik konusu diğer illerden gelen kurum personeli ve araç gereç ile bir nebze olsa da çözüldüğünden sıkıntının çok yaşanmadığı ancak afetzede olan personel barınma konusunda sıkıntı yaşamıştır (Katılımcı 1).

Yöneticilerin büyük bölümü şehre dışarıdan gelen yardımların koordineli şekilde dağıtımında sorun yaşandığına yönelik ifadeler kullanmıştır. Bir yönetici bu durumu şu şekilde ifade

etmiştir: “İlk günlerdeki en büyük sorunumuz, yardım malzemelerini depolayacak bir yer bulamamaktı. Yardımların dağıtımında ve acil barınma konusunda büyük bir kargaşa yaşandı” (Katılımcı 14).

Böylesine geniş çaplı bir felakette, sahadaki aktif rol oynayan insan sayısı, can kaybının ve hasarın büyüklüğü karşısında yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Bu durum, sadece enkaz altından insan kurtarma çabalarını değil, aynı zamanda temel yaşam malzemelerinin dağıtımını, geçici barınma alanlarının kurulumunu ve sağlık hizmetlerinin sürdürülmesini de olumsuz etkilemiştir. AFAD’da yöneticilik yapan katılımcı da yine insan eksikliği ve lojistik konusundaki sorunlara dikkat çekerek şu ifadeleri kullandı: “İnsan gücünün eksiklikleri en çok hissedilen faktördü. Bu nedenle AFAD gibi bir kurumun temel görev alanı afet lojistiği olmasına rağmen, insan gücü eksikliği, yardım malzemelerinin etkin bir şekilde depolanması, sınıflandırılması ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması süreçlerinde de aksaklıklara yol açtı” (Katılımcı 10).

Afete müdahale eden kişilerin aynı zamanda afetzede olması müdahale süreçlerinde yetersizliklere ve hizmet sunumunda zayıflıklara neden olmuştur. Afete müdahale konusunda görev alan personelin hayati ihtiyaçlarının karşılanmaması tüm süreçleri sekteye uğratmıştır. Yine katılımcı ifadeleri doğrultusunda krize müdahale ve lojistikte yaşanan sorunlar ortaya çıkmaktadır.

4.3. Ana Tema: Afet Sonrası Topluluk Dayanıklılığı ve Yeniden Yapılanma

Bu tema, afetin ardından ortaya çıkan iyileştirme süreçleri, psikososyal destek ihtiyaçları ve geleceğe yönelik dersleri içermektedir. Yaşanan yıkıcı afet tüm alanlarda ciddi olumsuzluklara neden olmuş, kamu kurumlarında karar alma süreçleri ve müdahale başta olmak üzere zorluklara neden olmuş, bu olumsuzlukları minimal düzeye indirmek için çeşitli çözüm önerileri hızlıca hayata geçirilmiştir. Ancak katılımcı ifadeleri yaşanan olumsuzluklardan çıkarılması gereken derslere vurgu yapmıştır. Her ne kadar yaşanan olumsuzlukları minimal düzeye indirmek için çeşitli çözüm önerileri hızlıca hayata geçirilmiş olsa da katılımcı ifadeleri, yaşananlardan çıkarılması gereken köklü derslere ve sistemik iyileşme gerekliliğine dikkat çekmiştir.

4.3.1. Alt Tema: Psikososyal Destek ve Sosyal Hizmetlerin Önemi

Afetin yarattığı travma sonrası, toplumların psikolojik iyiliği ve sosyal yaşamın yeniden tesisi için yapılan çabalar öne çıkmıştır. Özellikle afetzede olan personelin akut evreden itibaren hayati ihtiyaçlarla birlikte psikososyal açıdan de desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Deprem yol açtığı derin travma, bireysel ve toplumsal iyileşme süreçlerinde psikososyal desteğin hayati bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Afetin ardından, toplulukların psikolojik sağlığı ve sosyal yaşamın yeniden tesisi için çeşitli çabalar öne çıkmıştır. Bu süreçte, sadece genel halkın değil, aynı zamanda kendileri de afetzedeler ve krizin ön saflarında görev yapan kamu personelinin de akut evreden itibaren psikososyal açıdan desteklenmesi gerektiği sıkça ifade edilmiştir. Bazı kurumların çalışanlarına hızlıca online psikososyal destek verdiği ifade edilmiştir.

Milli Eğitim Müdürlüğü'nden bir yönetici, bu alandaki iş birliği çabalarını şöyle belirtmiştir: “AFAD ve Çevre Şehircilik ile işbirliği yaparak konteyner kentlerde psiko-sosyal destek verildi, normal hayat akışı sağlanmaya çalışıldı” (Katılımcı 5).

Görev bilincinin ön planda tutulması, bir yandan acil müdahaleyi mümkün kılarken, diğer yandan sahadaki personelin ve genel olarak afetzedelerin kendi travmalarıyla baş başa kalmalarına neden olmuştur. Bu durum, gelecekteki afet planlamalarında psikososyal destek hizmetlerinin hem kapsam hem de erişilebilirlik açısından çok daha güçlü bir şekilde ele alınmasının ve afetzede personelin de bu kapsamda değerlendirilmesinin kritik önemini ortaya koymaktadır. Hastane yöneticisi bu konuda şunları söylemiştir: “Afet sonrası topluluğun yeniden toparlanması için sağlık eğitimi, psiko-sosyal destek ve hijyen programları başlattık. Kadınlar, yaşlılar ve çocuklar için özel alanlar oluşturduk” (Katılımcı 11).

Ancak, tüm bu çabalara rağmen, psikososyal destek alanındaki eksiklikler ve sahadaki zorluklar da belirgin bir şekilde hissedilmiştir. Adıyaman Belediyesi Sosyal Yardım Uzmanı, özellikle kadınlar ve çocuklar gibi kırılgan grupların yaşadığı sorunları ve psikolojik destek ekiplerinin yetersizliğini acı bir şekilde dile getirmiştir: “Kadınlar ve çocuklar için hijyen, güvenlik ve mahremiyet en büyük sorunlardan biriydi. Psikolojik destek ekiplerimiz yoktu. Duygusal yıkım çok büyüktü ama o anda duygularla değil, görev bilinciyle hareket etmek gerekiyordu” (Katılımcı 18).

Psikososyal desteğin gereksinim olduğunu gösteren katılımcı ifadeleri, olası bir afet sonrası başta kırılgan gruplar bunun yanında da kamu çalışanları ve yöneticilerinin psikolojik desteğe olan ihtiyaçlarını vurgulamıştır. Erken dönemde kapsamlı ve erişilebilir psikososyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir. Müdahalede bulunan personelin aynı zamanda afetzede olduğu dikkate alınarak erken dönemde psikososyal desteğe gereksinimleri dikkate alınmalıdır.

4.3.2. Alt Tema: Kurumsal Öğrenme ve Geleceğe Yönelik Öneriler

Yaşanan büyük afet deneyimi, kamu yöneticilerinin gelecek krizlere daha iyi hazırlanma ve kurumsal yapıları güçlendirme yönünde önemli dersler çıkarmalarına neden olmuştur. Bu konuda katılımcılar farklı önerilerde bulunmuşlardır. Özellikle bu önerilerin deprem sürecinde yaşanan sorunlara yönelik olması önemini arttırmaktadır. Bu öneriler arasında; eğitim sağlanması, fiziki yapıların sürdürülebilir olması, personel başta olmak üzere lojistik desteğin koordineli çalışması, mobil araçların kamu işlerindeki kesintileri minimal düzeye indirmek amaçlı kullanımı, afet planlarının gerçekçi düzenlenmesi ve tatbikatlarla değerlendirilmesi, Afet Bakanlığının kurulması gibi bazı öneriler yer almaktaydı.

Afet anında etkili bir müdahale için insan kaynağının yetkinliği ve hazırlığı da kritik bir unsur olarak öne çıkmıştır. SGK’da ve AFAD Lojistik Deposunda görevli yöneticiler, hem idareci hem de saha personelinin özel eğitimler alması gerektiğine dikkat çekmiştir. Eğitimle personelin olası bir afete hazırlanmasının önemine vurgu yapan bir katılımcının ifadesi şu şekildeydi: “Kamu yönetiminde idareci statüsünde karşılaşılan acil durumlarda daha etkili hizmet vermek için özel eğitimin verilmesi. Bu eğitim başta kurum yöneticileri olmak üzere tüm personeli kapsamalı ve periyodik olarak tekrarlanmalıdır” (Katılımcı 19).

Yine afet anında eğitimli personel sayısının yetersizliğine vurgu yapan bir yöneticinin ifadesi: “Bizlerin en çok zorlandığı konu, eğitimli personelin sayıca yetersiz olmasıydı. Bundan sonra kamu hastanelerinde yılda en az bir kez “görev bazlı afet tatbikatı” yapılmasının zorunlu hale gelmesi gerektiğine inanıyorum” (Katılımcı 12).

Katılımcıların deneyimleri, sadece mevcut eksiklikleri değil, aynı zamanda sistemin nasıl daha dirençli ve adapte olabilir hale getirilebileceğine dair somut önerileri de ortaya koymuştur. Bu öneriler, yapısal önlemlerden insan kaynağı geliştirmeye, iletişim sistemlerinin güçlendirilmesinden koordinasyon mekanizmalarının revizyonuna kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bazı katılımcı önerileri şu şekildeydi:

Bu süreç sonunda şunu çok net anladım: herhangi bir kurumun fiziksel altyapısı çökse bile, insan kaynağı örgütlü ve esnekse sistem yeniden ayağa kalkabiliyor. Ama insan gücünü destekleyecek mekanizmalar kurulmamışsa, kriz sadece teknik değil, duygusal bir çöküşe dönüşüyor. Bizim en büyük dersimiz, bir daha böylesi bir afette, hem dijital hem fiziksel tüm kayıt sistemlerinin yedeğinin alınması, tüm personelin afet görev tanımının açıkça belirlenmesi ve il düzeyinde mobil bir komuta konteynerinin hazır bekletilmesinin zorunluluğu oldu.(Katılımcı 15).

Afet anında kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve kaynakların etkin yönetimi için de önemli dersler çıkarılmıştır. PTT Yöneticisi, bölgesel destek mekanizmalarının coğrafi yakınlıktan bağımsız olarak kurgulanması gerektiğini belirtmiştir: “İller birbiriyle eşleştirilmeli, eşleştirilen iller birbirine çok yakın mesafede olmamalı. Örneğin burada depremde yakın illerin hepsinin hasara uğraması iller arasında yardımı da kesintiye uğrattı” (Katılımcı 7).

Önlemler arasında fiziki altyapının güçlü olması, uzman kişi sayısının arttırılması da vurgulanmıştır. Milli Eğitimde görevli yönetici deprem yönetmeliklerinin sıkılaştırılması ve şehir planlamasının afet risklerini göz önünde bulundurması gerektiğini belirterek şu ifadeyi kullanmıştır: “İnşaat altyapı denetimin sık olması, deprem yönetmeliğinin sert olması ve sürdürülebilir olması, deprem yerleşme yerlerinin planlı yapılması önemlidir” (Katılımcı 20). Başka bir katılımcı şöyle söyledi: “Afet konusunda uzman kişilere ihtiyaç duyulmaktadır” (Katılımcı 8).

Gelecekte mutlaka mobil kriz yönetim konteynerleri, yedek sistemler, alternatif iletişim kanalları kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda AFAD’da yönetici olan bir katılımcının ifadesi şu şekildeydi: “Kurumun fiziksel varlığı çöktüğünde, zihinsel direnci ve yönetsel kapasitesi hayatta kalmalı” (Katılımcı 16).

Son olarak, fiziksel altyapının tamamen çökme ihtimaline karşı kurumsal direncin artırılmasına yönelik somut öneriler sunulmuştur. Adıyaman Belediyesi Şube Müdürü ve İl Düzeyinde Görevli Bir Kurum Yöneticisi, yedekleme sistemlerinin ve mobil kriz yönetim birimlerinin önemini vurgulamıştır: “Belediyelerin afet planları varsa bile, hizmet binasının yıkılması senaryosuna göre hiçbir şey öngörülmemiş. Gelecekte mutlaka mobil kriz yönetim konteynerleri, yedek sistemler, alternatif iletişim kanalları kurulmalı” (Katılımcı 13).

Yöneticiler, nitelikli personel yetersizliği, etkili tatbikatların olmaması, zayıf fiziksel altyapı ve koordinasyon eksikliklerinin büyük riskler yarattığını belirttiler. Gelecek için sunulan öneriler, düzenli afet eğitimleri, mobil kriz yönetimi ekiplerinin oluşturulması, yedekleme sistemlerinin devreye alınması ve daha sıkı denetimlerin önleyici ve sürdürülebilir planlamayı güçlendirebileceğini ortaya koymaktadır.

4.4. Tartışma

Bu bölümde 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremin ardından Adıyaman ilinde görev yapan birim yöneticilerinin afet yönetimi, müdahale ve koordinasyon aşamalarındaki tecrübelerini kapsamlı bir şekilde ele almayı amaçlayan araştırmanın bulguları literatür ışığında tartışılmıştır. Araştırmada afet anında kurumsal yönetim ve karar alma mekanizmaları, afet müdahale ve koordinasyon süreçleri, afet sonrası topluluk dayanıklılığı ve yeniden yapılanma şeklinde üç ana tema belirlenmiştir. Yaşanan yıkıcı afet tüm alanlarda ciddi olumsuzluklara neden olmuş, kamu kurumlarında karar alma süreçleri ve müdahale başta olmak üzere değişime ve zorluklara neden olmuş, bu olumsuzlukları minimal düzeye indirmek için valilik talimatıyla bürokrasi askıya alınarak komisyonlar kurulmuş ve hızlı müdahale amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, depremin hemen ardından kamu kurumlarının fiziksel altyapısının tamamen yıkılması ya da kullanılamaz hale gelmesi, yöneticileri hızlı, sahaya özgü kararlar almaya zorlamıştır. Bu durum, afet yönetimi literatüründe planların kriz anında her zaman yeterli olmayabileceği görüşünü desteklemektedir (Moreno ve ark., 2019). Fiziksel mekânların kaybı, yalnızca operasyonel değil; sembolik bir çöküş anlamına da gelmiştir. Yöneticiler, prosedürleri takip etmek bir yana, iletişim sistemleri çalışmadığı için telsiz, mobil uygulama gibi araçlarla sözlü iletişim kurarak süreç yürütmek durumunda kalmıştır. Bu süreçte karar alma mekanizmaları büyük oranda bireysel gözleme ve inisiyatife dayalı olarak gelişmiş; bu da refleksif yönetim yaklaşımlarının ön plana çıkmasına neden olmuştur.

Elde edilen bulgular, Sarı ve Özer (2024)'in liderlik eksikliği ve bilgi kopukluklarına dair vurgularını sahadaki pratik örneklerle destekler niteliktedir. Aynı çalışma bulgularında Olay Komuta Sistemi (ICS) uygulamalarında yaşanan zorluklar vurgulanmıştır. Çalışma, bu sistemin sahada etkin bir şekilde uygulanamamasını, çoklu otorite sorunları, yetki karmaşası ve bürokratik gecikmelerle ilişkilendirmiştir. Özellikle liderlik eksiklikleri, karar alma süreçlerinde belirsizlikler yaratarak afetin ilk kritik saatlerinde müdahale sürecinin etkinliğini önemli ölçüde azaltmaktadır. Bu bağlamda, kamu yönetiminde kriz yönetimi yaklaşımlarının yalnızca hiyerarşik ve merkeziyetçi yapılara dayanmaması, aynı zamanda esnek, katılımcı ve yatay iletişim kanallarını da içermesi gerektiği güçlü bir şekilde vurgulanmaktadır (Sarı ve Özer, 2024).

Deprem sonrası müdahale sürecinde kurumların hazırlamış oldukları afet planlarının işlevselliği oldukça sınırlı kalmış, hatta çoğu zaman hiç devreye girmemiştir. Katılımcıların ifadelerine göre, bu planlar evrak üzerinde kalmış, sahada ise büyük ölçüde doğaçlama

uygulamalar geliştirilmiştir. Olay Komuta Sistemi gibi uluslararası kabul görmüş yapılar da etkin biçimde kullanılamamıştır. Bu durum, Bahadori ve arkadaşları (2015)'nın afet müdahale etkinliğini kurumsal koordinasyon eksikliğinin olumsuz etkilediği yönündeki bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Bang (2014)'ın Kamerun ile ilgili yaptığı çalışmasında olası bir afet durumunda kamu kurumlarındaki yöneticilerin hukuki sınırlarla kısıtlamadan ziyade böyle bir durumda kaynakları etkin kullanmak adına karar verme özgürlüklerinin geniş perspektifte tutulması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı çalışmada afet sürecinde kamu yöneticilerinin krizle birlikte görev sınırlarının tamamen değiştiği, karar süreçlerinde belirsizliklerin yaşandığı ve bu durumun inisiyatif kullanılarak karar sürecinin hızlı şekilde yürütülmesini engellediği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda akut kriz sürecinde merkezi bir yapı içeren afet yönetimi yerel yöneticilerin aldıkları karar süreçleri gecikebilmektedir. Bu durum doğrudan müdahale etkinliğini ve sürecini kesintiye uğratmaktadır. Bu olumsuz sürecin elimine edilebilmesi adına yerel düzeydeki yöneticilerin sadece operasyonları yürüten kişiler değil, aynı zamanda stratejik karar vericiler olarak güçlendirilmesi gerekmektedir (Bang, 2014).

Araştırmamızda da katılımcılar, merkezi karar alma süreçlerinin yerel ihtiyaç ve dinamiklerle yeterince örtüşmediğini belirterek, afet yönetiminde yerel aktörlerin daha fazla inisiyatif alabileceği katılımcı bir yapının gerekliliğini vurgulamışlardır. Benzer şekilde literatürde de depreme eğilimli ülkelerde afet dayanıklılığını artırmak için merkezi koordinasyonu toplum odaklı katılımı birleştiren hibrit bir yaklaşım önerilmektedir (Mokobombang, 2025).

Çalışmamızda katılımcılar lojistik ve koordinasyon konusundaki eksikliklere vurgu yapmıştır. Benzer şekilde AKUT gönüllüsü 15 katılımcı ile yapılan araştırma sonucunda kurumlar arası iletişim ve eşgüdüm, tedarikçi belirleme, stok yönetimi, araç ve malzemelerin takibi, tersine lojistik gibi faaliyetlerde dijital dönüşüme ihtiyaç olduğu belirlenmiştir (Süngü ve Ebru, 2023). Bu bulgular, afet yönetiminin yalnızca fiziksel müdahale ile sınırlı kalmadığını, aynı zamanda bilgi teknolojileri destekli bir lojistik sistem ve kurumsal entegrasyon ihtiyacını da ön plana çıkardığını göstermektedir.

Afet sonrası iyileştirme sürecinde kamu yöneticilerinin en çok vurguladığı konulardan biri, psikososyal desteğin hem kamu personeli hem de toplum için elzem olduğudur. Depremin yarattığı psikolojik yıkım, sahadaki görev bilinciyle ikinci plana itilmiş olsa da, afet sonrası dönemde ciddi bir iyileştirme ihtiyacına dönüşmüştür. Literatürde afet sonrası toplumsal dayanıklılığın inşasında sosyal destek hizmetlerinin merkezi bir rol oynadığı vurgulanmaktadır

(UNDRR, 2015). Bu bulgular afet yönetiminde yalnızca fiziksel yeniden yapılanmanın değil, duygusal ve sosyal iyileşmenin de bütüncül bir planlamayla ele alınması gerektiğini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır.

SONUÇ

Bu araştırma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından Adıyaman ilinde görev yapan kamu yöneticilerinin afet yönetimi süreçlerindeki deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve edindikleri dersleri derinlemesine analiz etmeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, afet yönetimindeki mevcut planlama, koordinasyon ve insan kaynağı stratejilerinin böylesine geniş çaplı ve yıkıcı bir felaket karşısında yetersiz kaldığını açıkça ortaya koymuştur. Yaşanan deprem felaketi; kamu yöneticilerini, anlık şartlara uygun hızlı ancak merkeziyetçi olmayan kararlar almaya zorlamıştır. Bunun yanında yöneticilerin sergilediği olağanüstü adaptasyon yeteneği, refleksif liderlik ve insani direniş, kriz anında sistemin tamamen çökmesini engelleyen kritik faktörler olmuştur.

Afetin ilk kritik saatlerinde, merkezi koordinasyon mekanizmalarının etkin bir şekilde devreye girememesi, yerel düzeyde büyük bir koordinasyonsuzluğa yol açmıştır. Bu boşluk, yöneticilerin sahada anlık şartlara en uygun olacak kararlar alarak ve yerel bilgiye dayalı dağıtık bir organizasyon modeliyle hareket etmelerini zorunlu kılmıştır.

Depremi ani etkisiyle kamu kurumlarının fiziksel binalarının yıkılması veya ağır hasar görmesi, yalnızca mekânsal bir kayıp değil aynı zamanda kurum hafızasının, iletişim ağlarının ve rutin işleyişin de sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu durum, yöneticileri anlık, yaratıcı ve geçici kriz mekanizmaları oluşturmaya zorlamış ve akut alınan kararlar hızla yürürlüğe konulmuştur. Bunun yanında geleneksel yazılı emir sistemlerinin ve dijital altyapının çökmesiyle birlikte, mobil ve anlık iletişim araçları (WhatsApp, SMS, telsiz) kritik önem kazanmıştır. Kurumlar arası sistemlerin yeknesak olmaması, bilgi paylaşımını ve genel süreç yönetimini olumsuz etkilemiştir.

Psikososyal gereksinimler, sadece toplumda değil aynı zamanda afetten etkilenen çalışanlar arasında da açık bir şekilde görülmüş ve bu durum, hızlı, ulaşılabilir ve düzenli yardım ihtiyacını ön plana çıkarmıştır. Afettede olan personelin kişisel travmalarına rağmen görev başında kalma çabaları, insani dayanıklılığın çarpıcı bir örneği olarak literatüre geçmiştir. Ancak, psikososyal destek ekiplerinin ve hizmetlerinin yetersizliği hem personel hem de genel afettede nüfusun uzun vadeli iyileşme süreçlerinde önemli bir eksiklik olarak belirlenmiştir.

Eğitimli personelin yetersizliği dramatik bir sorun olarak belirlenmiştir. Yine çalışabilir bilgi sistemleri yetersiz kalmış, iletişim kesintiye uğramış, bu da sağlam veri entegrasyonunu ve kayıt sistemlerini olumsuz etkilemiştir. Personel barınma sorunları, ulaşım zorlukları, ekipman eksiklikleri ve yardım malzemelerinin depolanması/dağıtımındaki kargaşa, müdahale süreçlerini olumsuz etkileyen başlıca lojistik sorunlar olarak öne çıkmıştır.

Standart acil eylem planları başlangıçta büyük ölçüde hayata geçirilemez duruma gelmiştir. İlgüdüsel ve sözlü kararlar hızlı bir şekilde hayat kurtarıırken, bunun yanı sıra belgeler ve koordinasyon açısından eksiklikler oluşturmuştur.

Elde edilen bulgular ışığında, gelecekteki afetlere karşı daha hazırlıklı, daha dirençli ve daha etkili bir kamu yönetimi sistemi inşa etmek adına aşağıdaki somut öneriler sunulmaktadır:

- Mevcut afet planları, kurum binalarının tamamen yıkılması ve iletişim altyapısının çökmesi gibi en kötü durum senaryolarını içerecek şekilde acilen revize edilmeli ve her senaryo için somut, uygulanabilir eylem planları hazırlanmalıdır. Planlar, sadece teorik olmakla kalmayıp, sahadaki dinamiklere adapte olabilecek esnek bir yapıya sahip olmalıdır.
- İnsan Kaynağı Kapasitesi Güçlendirilmeli, uzman kişiler bu kapsamda yetiştirilmelidir. AFAD başta olmak üzere afet yönetiminde kilit rol oynayan kurumlarda, afet konusunda uzmanlaşmış personel sayısının artırılması ve bu kişilerin sürekli mesleki gelişimlerinin desteklenmesi elzemdir.
- Afet yönetiminde görev alacak tüm kamu personeline -yöneticiler de dâhil olmak üzere- psikososyal dayanıklılık, krizde karar alma, insani yardım lojistiği ve iletişim konularında düzenli ve görev bazlı özel eğitimler verilmelidir. Yıllık olarak gerçekçi ve kapsamlı afet tatbikatları zorunlu hale getirilerek, personelin kriz anında refleksif ve koordineli hareket etme becerileri artırılmalıdır.
- Afetzede olan kamu personeli için olayın akut evresinden itibaren psikososyal destek hizmetleri kesintisiz olarak sağlanmalı ve bu hizmetler personelin refahının bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Toplumun genelinde de hassas gruplara (çocuklar, kadınlar, yaşlılar) yönelik psikososyal destek ekipleri ve programları güçlendirilmelidir.
- Belediyeler ve il düzeyindeki koordinasyon birimleri için ana binaların yıkılması durumunda dahi hizmet verebilecek mobil kriz yönetim konteynerleri, yedek sistemler

ve alternatif iletişim kanalları (uydu telefonları, jeneratör destekli telsiz sistemleri) kurulmalı ve hazır bekletilmelidir.

- Kamu kurumları arasında sistemlerin yeknesaklığı sağlanmalı ve entegre bir afet bilgi yönetim sistemi geliştirilmelidir. Bu sistem, kurumlar arası veri paylaşımını kolaylaştıracak standart protokoller içermeli, böylece kaynakların etkin dağıtımı ve saha ihtiyaçlarının anlık takibi mümkün olmalıdır.
- Saha tabanlı tatbikatlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yine olası afet durumunda görev sınırlarının netliğini sağlayabilmek adına görev tabanlı tatbikatlar yapılmalıdır.
- Tüm kurumsal kayıt sistemlerinin hem dijital hem de fiziksel yedekleri farklı coğrafi bölgelerde güvenli bir şekilde saklanmalıdır.
- Yardım malzemelerinin depolanması, sınıflandırılması ve dağıtımı için önceden belirlenmiş güvenli depolama alanları ve etkin bir lojistik zincir planı oluşturulmalıdır. Ulaşım koridorları ve tahliye güzergahları, kriz anında düzenli ve kesintisiz akışı sağlayacak şekilde planlanmalı ve tatbikatlarla sınanmalıdır.
- İller arası eşleştirme modelleri, coğrafi yakınlık yerine risk ve kapasite bazında daha stratejik olarak belirlenmeli ve bu eşleştirmeler öncesinde ortak tatbikatlar yapılmalıdır. Afet anında yetki ve sorumluluklar, bürokratik engelleri aşacak şekilde esnek, dinamik ve duruma göre inisiyatif alınmasına olanak tanıyan bir yapıya kavuşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2015). *Afet ve Acil Durumlara İlişkin Temel Mevzuat*.
<https://webdosya.csb.gov.tr/db/yapiisleri/icerikler/afad-mevzuat-el-k-tab--20210506180054.pdf>
- AFAD. (2021a). *Adıyaman İRAP*.
<https://adiyaman.afad.gov.tr/kurumlar/adiyaman.afad/adiyaman-irap.pdf>
- AFAD. (2021b). *T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - İl Afet Risk Azaltma Planları*. https://afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl?utm_source
- Ağın Gözükızıl, C., ve Tezcan, S. (2023). Cumhuriyet'in yüzüncü yılında Türkiye'de afetler: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi. *Kent Akademisi*, 16(Türkiye Cumhuriyetinin 100. Yılı Özel Sayısı-), 98. <https://doi.org/10.35674/kent.1353445>
- Ağın Gözükızıl, C., ve Tezcan, S. (2024). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinin mekânsal dağılımına dair parametre ve hesaplama tartışmaları. *EKSEN Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 5(1), 36–51. <https://doi.org/10.58317/eksen.1491704>
- Akman Dömbekci, H., ve Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141–160. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227330>
- Alanka, D. (2024). Nitel bir araştırma yöntemi olarak içerik analizi: Teorik bir çerçeve. *Kronotop İletişim Dergisi*, 1(1), 62–82.
- Altunsu, E., Güneş, O., Öztürk, S., Sorosh, S., Sarı, A., ve Beeson, S. T. (2024). Investigating the structural damage in Hatay province after Kahramanmaraş-Türkiye earthquake sequences. *Engineering Failure Analysis*, 157, 107857. <https://doi.org/10.1016/J.ENGFAILANAL.2023.107857>
- Aydemir, A. (2021). Volunteering services and some non-governmental organizations in examining the disaster management system. *Journal of Disaster and Risk*, 4(2), 387–394.

<https://doi.org/10.35341/afet.986933>

- Bahadori, M., Khankeh, H. R., Zaboli, R., ve Malmir, I. (2015). Coordination in disaster: A narrative review. *International Journal of Medical Reviews*, 2(2), 273–281.
- Bang, H. N. (2014). General overview of the disaster management framework in Cameroon. *Disasters*, 38(3), 562–586. <https://doi.org/10.1111/DISA.12061>
- Başaran, İ., ve Akyüz, D. (2022). Afet yönetiminde bir sivil toplum kuruluşu: Türk Kızılay. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76–91. <https://doi.org/10.52539/mad.1126125>
- Bilmez, N., ve Akay, H. (2023). Kamu yönetiminde koordinasyon ve afet yönetimi: afet bakanlığı tartışmaları üzerinden bir değerlendirme. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(4), 15659. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.11.2217>
- Bozan, M., Çiftçi, S., ve Kayaer, M. (2023). Yüzyılın en büyük deprem sınaması ve Türkiye’de afet yönetimi. *Gazi Kitabevi*. https://turuz.com/storage/uz-4-edebiyat-2020New_Folder/7274-Yuzyilin_En_Boyuk_Deprem-Bozan-2024-16s.pdf
- Braun, V., ve Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Büyükkaracığan, N. (2016). Legislation evaluation of crisis and disaster management in local governments in Turkey. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 195–219.
- Çoşkun, A. M. (2021). Afet yönetimi ve karar destek sistemi (aydes) üzerine bir çalışma. *Kaytrk Dergisi*, 3(1), 61–80.
- Creswell, J. W., ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. SAGE Yayınları. https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=DLbBDQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&ots=-hQ71dITQz&sig=XUv_tWOSmrSJW_FC3IsRW8q7A9g&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Dai, J., ve Azhar, A. (2024). Collaborative governance in disaster management and sustainable development. *Public Administration and Development*, 44(4), 358–380. <https://doi.org/10.1002/PAD.2071;SUBPAGE:STRING:FULL>

- Daşkiran, F. (2015). 6306 sayılı kanun kapsamında kentsel dönüşüm. *Journal of Management and Economics Research*, 13(Cilt:13 Sayı:3), 264–264. <https://doi.org/10.11611/jmer674>
- De Sisto, M., Shearing, C., Heffernan, T., ve Sanderson, D. (2024). Reshaping disaster management: An integrated community-led approach. *Australian Journal of Public Administration*, 1–28. <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12668>;CTYPE:STRING:JOURNAL
- Duruel, M. (2023). Afet yönetiminde yerel yönetimlerin etkinliği: 6 şubat depremi Hatay örneği. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(99), 2404–2418. <https://orcid.org/0000-0001-6864-6690>
- Ekşi, A. (2016). Kamu yönetiminde değişimin afet yönetimi uygulama alanlarına etkileri. *Hastane Öncesi Dergisi*, 1(1), 27–41.
- Erol, F., ve Kalay, F. (2024). Depremsellik bağlamında Van ilinin afetselliği: Nitel bir araştırma ve afet yönetim stratejileri. *Premium e-Journal of Social Sciences*, 8(46), 27–28. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13881508>
- Esen, A. (2023). Dirençli şehirler oluşturma ve afet zararlarını azaltmada kamu yönetiminin yeri. *Avrasya Dosyası Dergisi*, 14(1), 8–88. ^ <https://dergipark.org.tr/en/pub/avrasyadosyasi/issue/78803/1318207>
- Genç, F. N. (2021). *Afet Yönetimi*. Nobel Akademik Yayıncılık. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=2mMyEQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA1&dq=deprem,+koordinasyon,+yönetici,+kamu+yönetimi&ots=sTYXytWT7-&sig=ziP4zKsbTlQq2p7lFbEq9z1cWn0&redir_esc=y#v=onepage&q=deprem%2Ckoordinasyon%2C yönetici%2C kamu yönetimi&f=false
- Gökhan Bilici. (2024). *Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi*. Eğitim Yayınevi. https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=C24lEQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA1&dq=deprem,+koordinasyon,+yönetici,+kamu+yönetimi&ots=0r9bs9U9bu&sig=-HSDJbai0DsAPQBLidsaqWs0S2c&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Gül, K. (2024). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri afet yönetim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 59(3), 1523–1539. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.24.08.2446>
- Hayta, Y., ve İnsafoğlu, S. (2021). Afet yönetimine yönelik lider yönetici modeli. *The Journal*

- of Academic Social Sciences*, 116(116), 225–241. <https://doi.org/10.29228/ASOS.51118>
- Heanoy, E. Z., ve Brown, N. R. (2024). Impact of natural disasters on mental health: Evidence and implications. *Healthcare* 2024, Vol. 12, Page 1812, 12(18), 1812. <https://doi.org/10.3390/HEALTHCARE12181812>
- Herdem, K. (2011). 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Türkiye’deki kriz yönetimi anlayışı üzerinde oluşturduğu değişiklikler. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(2), 147–166.
- Kadıoğlu, M., ve Özdamar, E. (2008). *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. JICA Türkiye Ofisi Yayınları.
file:///C:/Users/pc/Downloads/AFETZARARLARINIAZALTMANINTEMELILKELER I-JICA_Textbook.pdf
- Karaman, Z. T., ve Altay, A. (2016). Bütünleşik afet yönetimi. *İklem Yayınları*, 1(1), 5–24. <https://media.neliti.com/media/publications/227635-peran-umkm-dalam-pembangunan-dan-kesejah-7d176a2c.pdf%0Ahttp://journal.uinsgd.ac.id/index.php/jispo/article/view/1752>
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62–80.
- Khan, M. T. I., Anwar, S., Sarkodie, S. A., Yaseen, M. R., ve Nadeem, A. M. (2023). Do natural disasters affect economic growth? The role of human capital, foreign direct investment, and infrastructure dynamics. *Heliyon*, 9(1). <https://doi.org/10.1016/J.HELİYON.2023.E12911>
- Kurban, S., ve Çığman, M. Z. (2025). Disaster Management and AFAD within the framework of coordinator institution-executive institution discussions. *Journal of Disaster and Risk*, 8(1), 275–288. <https://doi.org/10.35341/afet.1526117>
- Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde kamu yönetiminin rolü ve toplum temelli afet yönetimine doğru. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 457–478. <https://doi.org/10.17218/husbed.95613>
- Leblebici, Ö. (2015). Afet yönetim yaklaşımları ve kamu politikası bağlamında afetlerin çevreye etkileri. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 10(23), 41–77.
- Mavroulis, S., Mavrouli, M., Vassilakis, E., Argyropoulos, I., Carydis, P., ve Lekkas, E. (2023). Debris management in Turkey provinces affected by the 6 February 2023 Earthquakes:

- Challenges during recovery and potential health and environmental risks. *Applied Sciences* 2023, Vol. 13, Page 8823, 13(15), 8823. <https://doi.org/10.3390/APP13158823>
- Mokobombang, W. (2025). Disaster management in earthquake-prone countries: Lessons from the public administration systems of Japan and the Philippines. *International Journal of Social Science and Humanity*, 2(2), 151–165. <https://doi.org/10.62951/ijss.v2i2.381>
- Moreno, J. C., Bahena, B. M., ve Cruz, P. (2019). Coordination and regulation in crisis management. Response of the health sector to disasters. The case of the 2017 earthquake in Mexico City. *International Public Management Review*, 19(2), 47–65. <https://ipmr.net/index.php/ipmr/article/view/359>
- Oktari, R. S., Munadi, K., Idroes, R., ve Sofyan, H. (2020). Knowledge management practices in disaster management: Systematic review. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51, 101881. <https://doi.org/10.1016/J.IJDRR.2020.101881>
- Osia, M. M. (2024). Centres or units: making sense of decentralisation of disaster management in South African municipalities. *International Journal of Disaster Risk Management*, 6(2), 19–38.
- Özdemir, A. (2023). Afet yönetiminde belediyelerin rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 828-839. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1275745>
- Özler, M. (2021). Kamu yönetimi bağlamında afete dirençli toplum ve bütünleşik afet risk yönetimi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 901–917. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.821774>
- Parlak, B., ve Şahin, A. U. (2019). Seçilmiş ülkelerde lisans ve lisansüstü düzeyde afet yönetimi eğitimlerinin analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, 6(2), 35–65.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161–182. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227335>
- Putra, D. I., ve Matsuyuki, M. (2019). Disaster management following decentralization in Indonesia: Regulation, institutional establishment, planning, and budgeting. *Journal of Disaster Research*, 14(1), 173–187. <https://doi.org/10.20965/JDR.2019.P0173>
- Sarı, B., ve Özer, Y. E. (2024). Coordination analysis in disaster management: A qualitative approach in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 100(November

- 2023), 104168. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.104168>
- Sarı, H., Özel, M., Akkoç, M. F., ve Şen, A. (2023). First-Week Analysis after the Turkey Earthquakes: Demographic and clinical outcomes of victims. *Prehospital and Disaster Medicine*, 38(3), 294–300. <https://doi.org/10.1017/S1049023X23000493>
- Şengün, H., ve Küçükşen, M. (2019). Afet yönetimi eğitimi niçin gerekli? *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 193–211. <https://dergipark.org.tr/erusosbilder/issue/46591/532928>
- Süngü, C., ve Ebru, K. P. (2023). Afet lojistiği sorunlarına dijital çözüm önerileri: akut arama kurtarma derneği örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 18(2), 12–32.
- Suveren, Y. (2022). Sağlık bilimlerinde nitel araştırmaların yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 12(1), 39–48. <https://doi.org/10.31020/mutftd.1002410>
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2025). İçişleri Bakanlığı teşkilat şeması. <https://www.icisleri.gov.tr/icisleri-bakanligi-teskilat-semasi#>
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - AFAD ve Tarihçesi. (2025). <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>
- Tay, H. L., Banomyong, R., Varadejsatitwong, P., ve Julagasigorn, P. (2022). Mitigating risks in the disaster management cycle. *Advances in Civil Engineering*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/7454760>
- Türk Dil Kurumu. (2025). TDK Sözlük Anlamı- Afet. <https://sozluk.gov.tr/>
- Ün, L. (2023). Afet yöneticisi olarak mülki idare amirleri: 6 Şubat 2023 depremleri örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 78, 371–384. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1350263>
- UNDRR. (2015). What is the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction? <https://www.undrr.org/implementing-sendai-framework/what-sendai-framework>
- Üzmez, U., ve Dilaveroğlu, A. (2024). Preparedness of municipalities against disasters and investigation of disaster management through strategic plans: The case of february 6 earthquakes. *Memleket: Siyaset ve Yönetim*, 19(43), 771–804. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1503164>

- Velotti, L., ve Cavaliere, P. (2022). Disaster management and nonprofits organizations. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance*, 3316–3321. https://doi.org/10.1007/978-3-030-66252-3_3006
- Yaman, F., Ayrancı, E., ve Helvacıoğlu, İ. H. (2020). Türkiye'nin ulusal afet ve acil durum yönetim sisteminin mevcut hali ve yeni bir yönetim modeli önerisi. *Resilience*, 4(2), 205–220. <https://doi.org/10.32569/resilience.702250>
- Yazıcıoğlu, M. N., ve Aktel, M. (2024). 1999 Marmara Depremi'nin Türk Kriz yönetimine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 15(44), 1476–1492.
- Yetkin, O. (2024). Afet yönetimi bağlamında büyükşehir belediyelerinin teşkilat yapısı üzerinden bir inceleme. *Urban 21 Journal*, 2(1), 24–41.
- Yıldırım, A., ve Simsek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/70532>
- Türkiye Cumhuriyeti. (2005). 5393 sayılı Belediye Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

EKLER

EK 1 Etik Kurul Onayı

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-34183927-020-00001067023
Konu : 2025-192 Protokol Numaralı Başvurumuz
Hk

18.04.2025

Sayın Turgut ZENGİN

"Afet Yönetim Sürecinde Birim Yöneticilerinin Rolü: 6 Şubat Depreminde Adıyaman Örneği" başlıklı ve 2025-192 protokol numaralı başvurunuz kurulumuz tarafından incelenmiş ve başvurunuz hakkında "UYGUNDUR" kararı verilmiştir.

Prof. Dr. Eyup AKIN
Kurul Başkanı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: E3025CC7-192B-45EA-92A0-76FD16A3282F

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/aksaray-universitesi-ebys>

Adres: Aksaray Üniversitesi

Telefon No: 03822883078 Faks No: 03822883007

e-Posta: Internet Adresi: https://www.aksaray.edu.tr/

KEP Adresi:

Ayrıntılı bilgi için: Tuğba YİĞİT(ETİK K.)

Memur

Telefon No: 03822883078

EK 2 Veri Toplama Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Bölüm 1: Katılımcı Bilgileri

Yaşınız, eğitim durumunuz, cinsiyetiniz, kurumunuzun adı, göreviniz, çalışma süreniz ve bulunduğunuz kurumda çalışma süreniz konularında bilgi verir misiniz?

Deprem süresince aktif olarak görev aldığınız birimler nelerdir?

Bölüm 2: Deprem Sürecinde Kurumsal Yönetim ve Karar Alma Mekanizmaları

3. Deprem sırasında kurumunuz hangi sorumlulukları üstlendi?
4. Kriz anında alınan kararlar nasıl bir süreçten geçti? Hangi mekanizmalar kullanıldı?
5. Kriz anında kurumlar arası koordinasyon nasıl sağlandı?
6. Deprem sürecinde hızlı ve etkin kararlar alabilmek için hangi stratejiler geliştirildi?

Bölüm 3: Afet Müdahale Süreci ve Koordinasyon

7. Deprem bölgesinde acil müdahale planlarınız ne kadar etkili oldu?
8. Deprem sırasında ve sonrasında farklı kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile nasıl bir koordinasyon sağlandı?
9. Afet sürecinde kaynak yönetimi (insan gücü, lojistik, barınma, sağlık hizmetleri vb.) açısından hangi engellerle karşılaştınız?

Bölüm 4: Deprem Sonrası Topluluk Dayanıklılığı ve Yeniden Yapılanma

10. Deprem sonrası topluluk dayanıklılığını artırmak için kurumunuz hangi çalışmaları yürüttü?
11. Gelecekteki depremlere daha iyi hazırlanmak için kamu yönetimi politikalarında hangi değişikliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz?

EK 3 Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın Katılımcı,

Sizi, “Afet Yönetim Sürecinde Birim Yöneticilerinin Rolü: 6 Şubat Depreminde Adıyaman Örneği” başlıklı araştırmaya katılmaya davet ediyoruz. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremin ardından Adıyaman ilinde kamu kurumlarında yönetici olarak görev yapan bireylerin afet yönetimi, müdahale ve koordinasyon deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmayı reddedebilir veya herhangi bir zamanda hiçbir gerekçe göstermeksizin çalışmadan çekilebilirsiniz. Katılımcılardan elde edilen veriler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Kimliğiniz doğrudan veya dolaylı olarak kesinlikle ifşa edilmeyecektir. Görüşmeler ses kaydı alınarak kaydedilecek, veriler analiz edildikten sonra güvenli bir şekilde saklanacak ve uygun süre tamamlandığında imha edilecektir. Çalışmaya katılımınız için herhangi bir maddi veya manevi yükümlülüğünüz bulunmamaktadır. Ayrıca çalışmadan elde edeceğiniz bir maddi kazanç da bulunmamaktadır. Araştırmaya katılım sırasında herhangi bir risk beklenmemektedir. Ancak herhangi bir rahatsızlık hissetmeniz durumunda çalışmadan çekilme hakkına sahipsiniz. Katılımcı olarak, paylaştığınız verilerin araştırmacı Turgut ZENGİN tarafından güvenli bir şekilde korunacağını ve sadece danışman öğretim üyesi Doç. Dr. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK gözetiminde analiz edileceğini bilmelisiniz. Görüşme sürecinde sizlere yöneltilecek sorular, afet yönetimi sürecinde yaşadığınız deneyimleriniz, karşılaştığınız zorluklar ve çözüm stratejilerinizle ilgili olacaktır.

Araştırmaya katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen aşağıdaki onam bölümünü imzalayınız.

Araştırmanın Başlığı: Afet Yönetim Sürecinde Birim Yöneticilerinin Rolü: 6 Şubat Depreminde Adıyaman Örneği

Yukarıda başlığı verilmiş araştırma hakkında katılımcının onayını almak için gerekli bilgilendirmelerin tamamının yapıldığını, bu bilgilendirmelerde ve Etik Kurul Başvuru Taahhütnamesinde yer alan her türlü taahhüde uyacağımı, bu formun imzalı bir nüshasını her bir katılımcı ile paylaşacağımı beyan ve kabul ederim. (... /... /... ..)

Araştırmacı
Yüksek Lisans Öğrencisi, Turgut ZENGİN
İmza

Telefon:
Adres:

Yukarıda başlığı verilmiş araştırmayı yürüten araştırmacı tarafından gerekli bilgilendirmeleri içeren onam formunu okuduğumu, bu bilgilendirme üzerinden araştırmaya katılmayı kabul ettiğimi ve bu formun imzalı bir nüshasının tarafıma teslim edildiğini beyan ve kabul ederim. (... /... /... ..)

Katılımcının (Araştırmaya Katılanın Velisini veya Yasal Vâsisinin)
Adı Soy Adı
İmzası

Telefon:
Adres:

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı: Turgut ZENGİN		EYET
Kapak		
1	Tez başlığı, tutanaktaki başlıkla aynı mı?	
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	
6	Şekil, çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	
7	Özet, abstract, giriş, sonuçlar vb. bölümler var mı?	
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	
10	İkinci ve üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	
Atıf Yöntemi APA 7 ☐ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	
25	Şekil, çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	

İmza :

Danışman Adı Soyadı : Doç.Dr. Arzu YILMAZ ASLANTÜRK